

Fiskas 3.5

NADZORCA KAS ELEKTRONICZNYCH

River Sp z o.o., 30-133 Kraków, ul. J.Lea 210 B

tel. (12)638-66-55, fax (12)636-97-36, e-mail: info@aktyn.pl

W skład programu wchodzi:

1. Dyskietka instalacyjna (1 szt.)
2. Zabezpieczenie programu (dyskietka autoryzacyjna lub klucz sprzętowy)
3. Instrukcja obsługi (2 zeszyty)
4. Umowa licencyjna i „Zgłoszenie Użytkownika” w foliowej koszulce

Uwaga: Autorzy Programu zastrzegają sobie prawo do wprowadzania dalszych zmian i ulepszeń, w szczególności zmian wynikających z nowych przepisów, nawiązania współpracy z kolejnymi modelami kas, a także z wprowadzeniem zmian konstrukcyjnych przez producentów kas.

Opracowanie Instrukcji Obsługi: Robert Walaszczyk

29/05/07

Spis treści

OD AUTORÓW	5
CO ZNAJDZIEMY W NINIEJSZEJ INSTRUKCJI	6
Uwagi do wersji demonstracyjnej.....	7
ZASADY GRY, CZYLI NIECO TEORII	9
Co to jest kasa elektroniczna ?.....	9
<i>Co to jest kasa fiskalna?</i>	9
<i>Obowiązek posiadania kas fiskalnych</i>	9
Kilka pytań w kwestii formalnej.....	10
<i>Czym się różni wartościowa ewidencja towarów od ewidencji ilościowo-wartościowej ?</i>	10
<i>Czym różni się bezpośrednia aktualizacja stanów magazynowych od okresowej ?</i>	10
<i>Czym różni się paragonowa rejestracja sprzedaży od rejestracji okresowej</i>	11
<i>Co to są kasowe systemy wsadowe i on-line ?</i>	11
<i>Bezcenne towary, czyli co to jest cena otwarta ?</i>	12
Jakie usługi potrafi oddać kasa ?.....	12
Do czego służy komputer w sklepie ?.....	13
<i>Zaprogramowanie kasy czyli konfiguracja</i>	13
<i>Co i za ile sprzedać, czyli programowanie cennika</i>	13
<i>Pamięć ludzka jest zawodna, czyli jak odbierać i przechowywać dane z kasy</i>	13
<i>Jakie korzyści daje program Fiskas ?</i>	14
Jak „rośnie” system komputerowy?.....	15
<i>Jak prowadzić ewidencję ilościowo-wartościową przy pomocy kasy oraz programów Fiskas i Aktyn</i>	15
<i>Jak skomputeryzować całą firmę czyli kasy oraz programy Fiskas, Aktyn i Aktyn-F/K lub Aktyn-KPR</i>	17
Jak wygląda przykładowy dzień pracy?.....	17
ROZGRZEWKĄ - PRZYGOTOWANIE KASY I KOMPUTERA	19
Wymagania sprzętowe programu.....	19
Zanim zaczniemy pracę z programem !!!.....	19
<i>Zmiany w pliku CONFIG.SYS</i>	20
<i>Zmiany w pliku AUTOEXEC.BAT</i>	20
<i>Polskie znaki na ekranie i wydrukach</i>	21
<i>Konfiguracja dla sieci</i>	22
Instalowanie i autoryzacja programu Fiskas.....	23

<i>Jak zainstalować program Fiskas?</i>	24
<i>Jak dokonać autoryzacji programu ?</i>	26
<i>Przeniesienie „żetonu” na dyskietkę</i>	28
<i>Autoryzacja w wersji z kluczem elektronicznym</i>	28
Co to jest program komunikacyjny?	29
<i>Jak zainstalować program komunikacyjny ?</i>	30
<i>Jak sprawdzić czy program komunikacyjny działa?</i>	30
STARTUJEMY ! - PIERWSZE URUCHOMIENIE PROGRAMU	31
MENU PROGRAMU FISKAS	33
Konfigurowanie kas	34
Dodatkowe	36
<i>Kopiowanie danych</i>	37
<i>Jak wykorzystywać zapis danych na dyskietkę?</i>	39
<i>Odtwarzanie kluczy</i>	42
<i>Optymalizacja danych</i>	43
<i>Odlokowywanie plików</i>	44
Raporty	45
<i>Sprzedaż wg kodów (PLU)</i>	46
<i>Pojedyncza sprzedaż (PLU)</i>	47
<i>Cennik</i>	47
<i>Sprzedaż wg działów</i>	49
<i>Sprzedaż wg kasjerów</i>	50
<i>Sprzedaż wg godzin sprzedaży</i>	51
<i>Sprzedaż wg form płatności</i>	52
<i>Rabaty i dopłaty</i>	52
<i>Resztki</i>	54
<i>Uwaga: kwota podatku VAT</i>	54
Konfiguracja programu	55
<i>Lista stawek podatkowych (03)</i>	56
Użytkownicy	58
<i>Przegląd</i>	59
<i>Zmiana hasła</i>	59
Programowanie cennika	60
<i>Przecena</i>	64
<i>Zaznaczanie towarów</i>	65
<i>Umowne oznaczenia towarów występujących w cenniku (status)</i>	67
<i>Eksport cennika do kasy</i>	68
Odczyt danych z kasy	70
<i>Odczytanie danych o sprzedaży</i>	70
<i>Import cennika z kasy</i>	72
WSPÓŁPRACA PROGRAMU Z RÓŻNYMI MODELAMI KAS	73

OD AUTORÓW

Program *Fiskas* należy do rodziny programów dla firm handlowych. Głównym jej przedstawicielem jest *Aktyn*, obecny na rynku już od 1991 roku.

W naszej pracy staramy się o jak najbliższy kontakt z naszymi Użytkownikami. Podczas tworzenia naszych programów staramy się wykorzystywać również ich praktyczne doświadczenia i pomysły. Możecie Państwo być jednocześnie użytkownikami i współtwórcami naszych programów.

Nasze programy mają być dla Państwa ułatwieniem w pracy, powinny ją przyspieszyć i usprawnić. Chcemy, abyście byli Państwo zadowolony z naszych programów. Jeśli jest inaczej - prosimy o kontakt z nami. Wszystkie sygnały, pomysły i uwagi traktujemy poważnie, ponieważ świadczą one o Waszych potrzebach. Chętnie porozmawiamy o usprawnieniu naszych programów, o poprawieniu czytelności naszej dokumentacji, o usługach świadczonych przez Waszego dealera (sprzedawcę) programu. Serdecznie zapraszamy do współpracy.

Kształt tego programu nie jest ostateczny. Staramy się szybko reagować nie tylko na Wasze sygnały, ale także na zmiany w obowiązujących przepisach. Jednocześnie chcemy dać Państwu narzędzie, które Was nie zawiedzie. Dlatego po każdej zmianie nasze programy przechodzą serię testów.

Wykorzystując Państwa doświadczenie chętnie dzielimy się naszym własnym. Wszystkich chętnych zapraszamy na seminaria, podczas których prezentujemy nasze programy; podpowiadamy, jak najlepiej wykorzystać ich możliwości, jak złagodzić konflikty wynikające ze zmieniających się przepisów, prezentujemy aktualne przepisy itd.

Jak skontaktować się z nami?

- korespondencyjnie: **30-133 Kraków, ul. J. Lea 210 B;**
- telefonicznie: **(0-12) 638-66-55** w godzinach 9.00-17.00
- fax.: **636-97-36**
- poprzez E-mail: **info@aktyn.pl**

CO ZNAJDZIEMY W NINIEJSZEJ INSTRUKCJI...

Instrukcja obsługi programu *Fiskas* została podzielona na trzy części:

Pierwsza część zawiera informacje potrzebne przed rozpoczęciem pracy:

- Rozdział *Zasady gry, czyli nieco teorii* zawiera informacje o tym, co to jest kasa elektroniczna i do czego ona służy, czym różni się kasa fiskalna od zwykłej kasy. Przypominamy w nim także, kto i kiedy będzie miał obowiązek używania takich kas. Opisujemy pokrótce, jak może odbywać się sprzedaż przy pomocy kasy, podpowiadamy, jak komputer może usprawnić przekazywanie informacji oraz organizację pracy w firmach handlowych o różnym profilu.
- Następnie przechodzimy do części „technicznej”, tj. rozdziału *Rozgrzewka - przygotowanie kasy i komputera*. Tu opisane są krótko czynności, jakie należy wykonać, zanim rozpoczniemy pracę z programem: ustalenie konfiguracji komputera, instalacja programu *Fiskas* i programu komunikacyjnego.
Każdą kasą - oprócz połączenia z komputerem i siecią zasilającą - wymaga specyficznego przygotowania do pracy. Podajemy krótki opis, jak ustalić w kasie podstawowe parametry, do których - ze względu na konstrukcję kasy - nie ma dostępu z poziomu programu (komputera).
- Z rozdziału *Startujemy ! - Pierwsze uruchomienie* programu dowiemy się, jak rozpocząć pracę z pojedynczą kasą: jak wpisać do programu podstawowe informacje o naszej firmie, jak przesłać do kasy standardową (proponowaną przez program) konfigurację oraz cennik, a wreszcie - jak odczytać z kasy informację o dokonanej sprzedaży. Następne rozdziały zawierają opis poszczególnych funkcji Programu:

Dru ga część zawiera szczegółowy opis wszystkich funkcji programu:

- komunikacja z kasami, konfigurowanie kas;
- przygotowanie cenników i przesyłanie ich do poszczególnych kas, modyfikacja cennika istniejącego w kasie;
- sporządzanie raportów o sprzedaży dokonanej przez kasy, raporty wg różnych kryteriów, obejmujące dowolnie długi okres;

- zabezpieczenie przed dostępem niepowołanych osób: ustalenie listy użytkowników, ich hasła
- dodatkowe funkcje, jak np. kopiowanie danych na dyskiety archiwalne

Powyższe dwie części opisują funkcje programu wspólne dla wszystkich kas.

Trzecia część składa się z oddzielnych „dodatków” opisujących specyfikę różnych modeli kas.

Zawiera ona opisy programów komunikacyjnych do tych kas, ale także szczegóły dotyczące ich konfiguracji, odmiennych opcji w cennikach itp.

Obecnie na tę część składają się rozdziały dotyczące kas:

- Optimus IC model PS2000 oraz PS2000G (gastronomiczna)
- IBM Entry01;
- NCR 2190;
- AP 190F;
- SHARP modele ER-A495PN, ER-A495PG (gastronomiczna), ER-A445;
- CR280P, CR280T;
- NOVA;
- FASY;
- TOTAL TAX;
- MAŁA;
- PASSA;
- TANGO;
- KASY ELZAB

oraz wag:

- MEDESSA
- DSP800

Planujemy rozszerzenie tej części, w miarę nawiązywania współpracy z innymi modelami kas.

Uwagi do wersji demonstracyjnej

Wersja demonstracyjna programu *Fiskas* umożliwia praktyczne zapoznanie się ze wszystkimi swymi funkcjami. Działają podobnie, jak w pełnej wersji, jednak z pewnymi ograniczeniami.

Wszędzie, gdzie występują różnice pomiędzy działaniem wersji *Demo* i pełnej wersji programu, napotkacie ten symbol.

A oto lista ograniczeń wersji DEMO:

- niemożliwe jest wysłanie konfiguracji (personalizacji) kasy, tj. programowanie klawiszy funkcyjnych, działów towarowych, opcji określających sposób działania kasy itd.;
- cennik przesłany do kasy może obejmować co najwyżej 5 towarów;
- program nie pozwala odczytać z kasy informacji o sprzedaży;
- raporty mogą obejmować okres nie dłuższy niż 5 dni.

ZASADY GRY, CZYLI NIECO TEORII

Stopniowo wchodzi w życie obowiązek rejestrowania sprzedaży detalicznej (paragonu) na kasie fiskalnej. Niezależnie od obowiązku rejestracji sprzedaży na kasach fiskalnych, coraz częściej używa się kas elektronicznych - bez modułu fiskalnego. W przypadku, gdy chcemy rejestrować i analizować sprzedaż przy pomocy komputera, a na dodatek korzystamy z kilku kas - powstaje problem organizacji współpracy między kasami, a komputerem. Prezentowany program jest propozycją jego rozwiązania.

Co to jest kasa elektroniczna ?

Kasa elektroniczna daje możliwość szybkiej rejestracji sprzedaży detalicznej na paragony. Dlatego kasy znajdują zastosowanie głównie w sklepach, w których mamy do czynienia z dużym obrotem detalicznym.

Zaletą kasy jest szybkość rejestracji sprzedaży, wspomagana dodatkowymi urządzeniami, jak np. czytnik kodu paskowego.

Co to jest kasa fiskalna?

Kasa fiskalna - to po prostu kasa elektroniczna wyposażona w tzw. pamięć fiskalną. Jest to dodatkowe urządzenie, pozwalające na jednorazowy zapis i wielokrotny odczyt informacji o dokonanej sprzedaży. Konstrukcja tego urządzenia uniemożliwia usunięcie raz dokonanego zapisu oraz wprowadzenie w nim jakichkolwiek zmian. W pamięci fiskalnej zapisywana jest informacja o wartości sprzedaży w ramach poszczególnych stawek podatkowych (0%, 7%, 22%) oraz wartości należnego podatku VAT. Pamięć fiskalną musimy udostępnić w razie ewentualnej kontroli z Urzędu Skarbowego.

Kasa wyposażona w moduł fiskalny nie może rejestrować zwrotów towarów. Dlatego jeśli używamy kas fiskalnych, powinniśmy prowadzić oddzielną ewidencję zwrotów, np. w programie *Aktyn*.

Obowiązek posiadania kas fiskalnych

Obowiązek rejestrowania sprzedaży detalicznej przy pomocy kas fiskalnych obejmuje stopniowo firmy poczynając od największych (w sensie wielkości obrotu osiągniętego w detalu) do najmniejszych.

Kilka pytań w kwestii formalnej...

Czym się różni wartościowa ewidencja towarów od ewidencji ilościowo-wartościowej ?

Istnieją dwa sposoby ewidencji towarów: wartościowa i ilościowo - wartościowa.

Ewidencja wartościowa polega na tym, że kontrolujemy wyłącznie wartość obrotu towarowego i stanów magazynowych, nie rejestrujemy natomiast ilości sztuk poszczególnych towarów. Dla celów analizy sprzedaży wprowadza się często pojęcie „działu”. **Dział** to grupa towarów o podobnych cechach np. nabiał, obuwie, farby. Sprzedawca wpisuje z klawiatury kasowej cenę oraz ilość towaru lub – jeżeli pamięta jeszcze czasy sprzed inwazji elektroniki – mnoży w pamięci i podaje tylko „wartość”.

Podstawową zaletą ewidencji wartościowej jest jej prostota.

Ewidencja ilościowo-wartościowa polega na dokładnej ilościowej kontroli obrotu towarowego i stanów magazynowych. Interesuje nas również wartość towaru, który sprzedaliśmy i mamy w magazynie. Ewidencja ilościowo-wartościowa – mimo, że znacznie trudniejsza – daje jednak dużo większe korzyści. Dzięki kontroli ilości towaru możemy:

- łatwo zorientować się, którymi towarami opłaca się obracać, a które przynoszą nam straty;
- kontrolować ilość sprzedaży poszczególnych towarów w dowolnym okresie czasu, co pozwala prognozować zapotrzebowanie na te towary w przyszłości.
- ograniczać straty (wiemy dokładnie, jakie towary ulegają zniszczeniu – lub giną dzięki temu możemy je lepiej chronić),
- szukać „zgub”, tj. towarów, których losy chcielibyśmy wyjaśnić (tzw. „historia towaru”).

Program *Fiskas* został tak zaprojektowany, że obsługuje oba sposoby pracy.

Czym różni się bezpośrednia aktualizacja stanów magazynowych od okresowej ?

W sklepach, zwłaszcza dużych magazynach pożądana jest możliwość kontrolowania ilości towaru w magazynie na bieżąco, przy pomocy komputera. Niezwłocznie po dokonaniu sprzedaży (zaakceptowaniu dokumentu sprzedaży przez sprzedawcę) stan magazynu jest aktualizowany. Jest to szczególnie ważne w sklepach o masowym obrocie towarowym

(np. duże sklepy samoobsługowe), gdzie bardzo trudno jednym spojrzeniem na półkę ocenić zapasy towaru.

Fiskas jest programem, który aktualizuje stany magazynowe **nie bezpośrednio**, lecz „okresowo”. Pod słowem „okres” możemy rozumieć dowolny przedział czasu, np. dzień, zmiana załogi, godzina. Aktualizację możemy przeprowadzić „na żądanie” – wymaga to jednak wykonania pewnych czynności przez osobę obsługującą program. Dla sklepów, w których aktualizacja stanów magazynowych ma się odbywać „bezpośrednio”, tj. natychmiast i w sposób automatyczny – firma RIVER poleca program *Aktywność współpracujący z drukarkami fiskalnymi*.

Czym różni się paragonowa rejestracja sprzedaży od rejestracji okresowej

Paragonowa rejestracja sprzedaży oznacza, że przechowujemy w pamięci komputera każdy paragon wystawiony na kasie. Jej zaletą jest dokładny i wierny obraz dokonanej sprzedaży.

Okresowa rejestracja sprzedaży oznacza, że w pamięci komputera przechowujemy tylko jeden zbiorczy paragon będący sumą paragonów wystawionych na kasie w pewnym okresie, np. paragon obejmujący transakcje z całego dnia. Rezygnujemy tu z opisu poszczególnych paragonów na rzecz informacji o sumarycznej ilości sprzedanych towarów. Przy dużym obrocie taki obraz jest bardziej przejrzysty, a ponadto jego zapis zajmuje znacznie mniej cennego miejsca na dysku.

Fiskas jest programem działającym w trybie okresowej rejestracji sprzedaży.

Co to są kasowe systemy wsadowe i on-line ?

Ze względu na sposób komunikacji możemy podzielić systemy kasowe (kasa + komputer) na dwie grupy.

- Systemy **wsadowe**, czyli takie w których łączność pomiędzy kasą a komputerem nawiązywana jest tylko w czasie programowania kasy oraz odczytania danych o sprzedaży. Informacje o cenach towarów, konfiguracji przekazywane są w formie jednorazowego „wsadu”, w podobnej formie dane o sprzedaży trafiają do komputera. Zaletą systemu wsadowego jest możliwość obsłużenia wielu, nawet rozproszonych kas, przy pomocy jednego komputera. W szczególności może to być przenośny komputer typu *notebook*, łączony z kasą tylko na czas transmisji danych.
- Systemy działające w trybie **on-line** czyli takie, w których niezbędna jest nieprzerwana łączność kasy z komputerem (kasa sprawdza w danych przechowywanych przez komputer, czy towar jest dostępny w magazynie, jaka jest jego cena o każdy towar czy może go sprzedać, w jakiej cenie, w jakiej ilości,

potwierdza zawarcie transakcji, itd.). Tylko w takich systemach możliwa jest bezpośrednia aktualizacja stanów magazynowych.

Fiskas jest typowym przykładem programu działającego w trybie wsadowym. Łączność między programem a kasą jest wymagana tylko podczas komunikacji (programowania kasy i odbioru danych o sprzedaży).

Bezcenne towary, czyli co to jest cena otwarta ?

Większość kas pozwala zaprogramować „towar z otwartą ceną”. Oznacza to, że kasa nie przechowuje w pamięci ceny dla tego towaru, ale każdorazowo przy sprzedaży tego towaru pyta sprzedawcę o aktualną cenę.

Sprzedaż takich towarów odbywa się wolniej, sprzedawca musi bowiem wpisać cenę z klawiatury. Jednak w niektórych przypadkach (np. częste zmiany ceny towaru) zastosowanie ceny otwartej jest konieczne.

Jakie usługi potrafi oddać kasa ?

Samodzielnie pracująca kasa potrafi:

- rejestrować sprzedaż paragonową;
- informować (drukować raporty) o wielkości i ilości sprzedaży, o należnym podatku VAT, o wykorzystaniu kasy w poszczególnych godzinach pracy oraz przez poszczególnych kasjerów.

Raporty wydrukowane przez kasę mają jednak swoje małe, lecz uciążliwe wady:

- są mało czytelne (wąski papier w drukarce);
- mogą być wykonane tylko jednokrotnie (nie można wydrukować kopii raz sporządzonego raportu - np. po kilku dniach);
- raport podaje oczywiście wielkość sprzedaży zarejestrowanej przez jedną kasę. Jeśli więc chcemy wiedzieć, ile towaru sprzedaliśmy w całym sklepie obsługiwanym przez wiele kas, musimy „ręcznie” zsumować wyniki raportów wydrukowanych przez wszystkie kasy.

Do czego służy komputer w sklepie ?

Zaprogramowanie kasy czyli konfiguracja

Aby kasa mogła rozpocząć pracę potrzeba ją odpowiednio zaprogramować (skonfigurować). Konfigurowanie kasy bez pomocy komputera i specjalnego programu (jedynie za pomocą klawiatury kasowej i instrukcji obsługi) jest zajęciem bardzo pracochłonnym, zazwyczaj zlecanym specjalnie przeszkolonemu pracownikowi serwisu kas. Jeśli jednak dysponujemy komputerem i programem *Fiskas*, możemy:

- dokonywać zmian szybko i samodzielnie (nie musimy wzywać serwisu, przez co oszczędzamy czas i pieniądze),
- przetestować (wypróbować w praktyce) różne warianty konfiguracji i wybrać ten, który nam najbardziej odpowiada

Co i za ile sprzedać, czyli programowanie cennika

Podstawą do sprzedaży ilościowo - wartościowej jest cennik towarów. Nie wystarczy jego jednorazowe zaprogramowanie, ponieważ ceny towarów często zmieniają się.

Programowanie cennika bezpośrednio na kasie jest zajęciem na tyle pracochłonnym, że w praktyce wydaje się nie do przyjęcia: wymagałoby np. wyłączania kas z pracy każdorazowo podczas zmiany cennika (w zależności od ilości towarów i modelu kasy trwa to od kilkunastu minut do kilkunastu godzin). W przypadku większej ilości kas czas ten jest odpowiednio dłuższy. Połączony z kasą komputer pozwoli:

- zminimalizować czas potrzebny na programowanie cennika,
- wielokrotnie wykorzystać raz stworzony cennik, wysyłając go do wielu kas).

Pamięć ludzka jest zawodna, czyli jak odbierać i przechowywać dane z kasy

Na koniec każdego dnia (lub innym wybranym momencie, możemy to robić dowolnie często) odbieramy z kasy dane o sprzedaży i zapisujemy je na dysku komputera. Następnie możemy je dowolnie analizować. W ten sposób sporządzamy raporty za wybrany okres, z wybranego asortymentu towarowego, z wybranych kas itp.

Dzięki zgromadzeniu wszystkich danych w komputerze możemy łatwiej planować naszą działalność. Bardzo łatwo odpowiemy sobie np. na pytanie: „*ile czepków kąpielowych trzeba kupić na nadchodzący sezon; trzeba decydować się szybko, bo hurtownia akurat ogłosiła przedsezonową obniżkę*”. Wystarczy wówczas wydrukować raport ze sprzedaży

czepków kąpielowych za cały ubiegły rok, aby mieć podstawy do bardzo dobrego oszacowania tegorocznych potrzeb.

Jak widać, korzyści z zastosowania komputera są większe w przypadku bardziej złożonej ewidencji (ilościowo-wartościowej) i rosną wraz z ilością obsługiwanych kas.

Jakie korzyści daje program Fiskas ?

Wprowadzając do naszej firmy „duet”, czyli kasę oraz komputer z programem *Fiskas* możemy znacznie ułatwić sobie życie. W szczególności program pozwoli nam na:

- Zaprogramowanie** (ustalenie konfiguracji) **kas** w sposób dużo wygodniejszy, niż bezpośrednio na kasie. Kasa posiada jedynie klawiaturę numeryczną i choćby z tego powodu jej zaprogramowanie jest – jak już powiedzieliśmy – czasochłonne, ponadto wymaga specjalistycznego przygotowania. Program pozwoli nam wpisywać nazwy towarów i działów towarowych, definiować formę paragonu, formy płatności, dopuszczalne rabaty, limity wartości sprzedaży itp. Parametry te (ich lista zależy od modelu kasy) ustalamy bezpośrednio w programie - bez potrzeby zaglądania do instrukcji obsługi kasy.
- Przygotowywanie cennika towarów**. Cennik taki sporządzamy wygodnie przy pomocy komputera - w tym czasie kasy mogą normalnie pracować. Istnieje możliwość sporządzenia wielu różnych cenników, zawierających różne rodzaje asortymentu. Niektóre kasy pozwalają na aktualizację cennika praktycznie bez przerywania pracy kasjera. Jeśli korzystamy z programu *Aktyn*, cennik możemy sporządzić jeszcze wygodniej, na podstawie danych w nim zawartych.
- Przesłanie cenników do wszystkich obsługiwanych kas**. Przesłanie cennika nie wymaga bezpośredniego programowania kasy. Raz sporządzony cennik możemy przesłać nie tylko do jednej kasy, ale bez dodatkowego wysiłku wyeksportować do wielu kas, eliminując żmudne programowanie. Kasa, do której przesyłamy cennik nie jest wyłączona z pracy - transmisja trwa bowiem najwyżej kilka minut. Wynika stąd, że możemy często modyfikować cennik, wysyłając go do kasy np. codziennie rano, co w przypadku kasy „solo” jest praktycznie niewykonalne.
- Odczytanie informacji o sprzedaży dokonanej na poszczególnych kasach**. Aby uzyskać pełną informację, nie musimy dokonywać „ręcznego” sumowania danych z raportów wydrukowanych przez poszczególne kasy.
- Sporządzanie raportów o dokonanej sprzedaży**. Po wydrukowaniu raportu przy pomocy kasy jej pamięć jest zerowana, a zatem każdy raport możemy sporządzić tylko jeden raz. Program pozwoli nam na dokładniejszą analizę sprzedaży towarów. Raporty możemy sporządzać w dowolnym momencie, za dowolny okres i w bardziej czytelnej formie, niż wydruk na tasimce z kasy.

- Przygotowanie danych o dokonanej sprzedaży dla programu Aktyn**, który umożliwia kontrolę stanu magazynu. Przy jego pomocy sporządzamy niezbędne zestawienia VAT, obliczamy marżę zrealizowaną oraz prowadzimy ewidencję zakupów. *Aktyn* oferuje też dodatkowe możliwości, jak wystawianie faktur VAT, ewidencja zobowiązań i należności etc. *Aktyn* daje również możliwość bardzo szczegółowego raportowania danych o sprzedaży dokonanej zarówno za pomocą kas (paragony), jak i bezpośrednio rejestrowanej w *Aktynie* (faktury VAT, rachunki).
- W systemie wielokasowym na jednoczesną komunikację z wieloma kasami.** Kasy stojące w sklepie mogą być stale połączone kablem z komputerem tworząc swego rodzaju „sieć”. Można również przyjąć inne rozwiązanie polegające na łączeniu kasy z komputerem tylko na czas transmisji. Idealnym rozwiązaniem jest tu przenośny komputer typu *notebook* z którym kierownik (lub inna osoba obsługująca program) przychodzi do kasy, łączy kasę z notebookiem, zbiera w komputerze informacje o sprzedaży. W ten sposób możemy zapewnić komunikację komputera z wieloma odległymi od siebie kasami.

Jak „rośnie” system komputerowy?

Wprowadzenie kas elektronicznych oraz nadzorującego je programu *Fiskas* jest dobrą okazją, aby przyjrzeć się, jak komputer może w szerszym zakresie pomóc nam w zarządzaniu firmą. *Spróbujmy spojrzeć nieco szerzej na gospodarkę magazynową w naszej firmie.*

Jak prowadzić ewidencję ilościowo-wartościową przy pomocy kasy oraz programów *Fiskas* i *Aktyn*

W przypadku ewidencji ilościowo - wartościowej potrzebujemy narzędzia, które oprócz wartości towaru pozwoli kontrolować ilości poszczególnych towarów, którymi obracamy. Firmom, które prowadzą ten typ ewidencji, polecamy „tercet” z programem *Aktyn* w roli głównej:

- kasa elektroniczna** - jak zwykle, rejestruje sprzedaż detaliczną na paragony;
- program *Fiskas*** - służy do programowania kasy i sporządzania cenników, a także raportowania sprzedaży detalicznej - jak wyżej;
- program *Aktyn*** - prowadzi sprzedaż na faktury rachunki uproszczone zgodnie z założeniami ewidencji ilościowo - wartościowej.

Dodatkowe korzyści, jakie daje *Aktyn*

Program dla firm handlowych *Aktyn*, wśród swoich wielu funkcji potrafi między innymi:

- kontrolować stan magazynu (tzw. gospodarka magazynowa);
- kontrolować stan kasy (ilość gotówki, raporty kasowe, należności od naszych klientów);
- prowadzić ewidencję dostaw z uwzględnieniem dodatkowych kosztów;
- prowadzić ewidencję zobowiązań i należności;
- sporządzać różnorodne analizy i raporty;
- wystawiać faktury VAT, rachunki uproszczone;
- ewidencjonować zwroty do paragonów (kasy fiskalne nie przyjmują zwrotów);
- prowadzić rejestry i ewidencje VAT;
- prowadzić katalogi towarów, dostawców i odbiorców.

Stosując program *Aktyn 4.5* w sklepie używającym kas otrzymujemy dodatkowe ułatwienia, m.in.:

- korzystając z katalogu towarów z *Aktyna* możemy szybko i łatwo przygotować cennik dla kasy;
- korzystając z cennika w *Aktynie* (który dzięki bezpośredniej ewidencji dostaw jest zawsze aktualny) możemy dokonywać automatycznej przeceny towarów w sklepie i sprzedawać zawsze z aktualnymi cenami;
- Aktyn* prowadzi ewidencję stanu magazynu między innymi w cenach sprzedaży, co pomaga w rozliczaniu stanów magazynowych w sklepie (ewidencja dostaw, ewidencja sprzedaży, ewidencja rabatów, stany magazynowe na dowolny dzień - nawet z przeszłości, inwentaryzacje). Innymi słowy: zawsze wiemy, ile towaru i w jakich cenach powinno znajdować się w sklepie
- dzięki różnorodnym raportom możemy prowadzić szczegółowe analizy np. sprzedaży, przepływów towarów, marży itp.
- dzięki programowi import/export możemy wymieniać dane między programami *Aktyn* zainstalowanymi na wielu komputerach (np. firmy wielooddziałowe). Daje to możliwość pełnej analizy sprzedaży dokonanej przez filie rozproszone w całej Polsce - po zebraniu informacji w „centralnym” komputerze.

Jak skomputeryzować całą firmę czyli kasy oraz programy *Fiskas*, *Aktyn* i *Aktyn-F/K* lub *Aktyn-KPR*

Dane o sprzedaży detalicznej (rejestrowanej przez kasy), hurtowej, dostawach, operacjach kasowych (*Aktyn*) musimy następnie zaksięgować na odpowiednie konta księgowe lub zarejestrować w książce przychodów i rozchodów. I tę operację można znacznie ułatwić, korzystając z programu *Aktyn-F/K* lub *Aktyn-KPR*.

W szczególności program finansowo - księgowy *Aktyn-F/K* pozwala na automatyczne księgowanie dokumentów zakupu i sprzedaży wystawionych przy pomocy programu *Aktyn*. Dzienna sprzedaż detaliczna zarejestrowana przez kasę jest reprezentowana w *Aktynie* przez jeden zbiorczy paragon i w ten sposób jest księgowana.

Oto proponowany przez nas „kwartet”, w całości do Państwa usług. Przepływ informacji pomiędzy jego poszczególnymi elementami zaznaczono strzałkami. Jeszcze jeden atut naszego zespołu polega na tym, że nie musicie Państwo zatrudniać wszystkich członków „kwartetu” w tym samym czasie. Mogą przychodzić do Was kolejno, w miarę wzrastających potrzeb.

Kasa

↓ sprzedaż ↓ ↑ cennik ↑ ↑ konfiguracja ↑

Fiskas

↓ sprzedaż ↓ ↑ katalog towarów ↑

Aktyn

↓ sprzedaż, dostawy, gotówka, należności itp. ↓

Aktyn-F/K lub Aktyn-KPR

Jak wygląda przykładowy dzień pracy?

Nasz dzień pracy z kasą i programami *Fiskas* może wyglądać następująco:

Przyjęcie dostawy:

1. W programie *Aktyn* przyjmujemy dostawę towaru, ustalając m.in. detaliczne ceny sprzedaży poszczególnych towarów.
2. Przy pomocy programu *Aktyn* sporządzamy cennik. Cennik zawiera pełną ofertę towarów jaką możemy sprzedawać jak i również aktualne ceny.
3. Cennik (lub cenniki) przesyłamy przy pomocy programu *Fiskas* do kasy (jednej lub wielu).
4. Rozpoczynamy sprzedaż detaliczną przy pomocy kas. Ewentualne faktury VAT i rachunki wystawiamy przy pomocy *Aktyna*. Również program *Aktyn* wykorzystujemy do ewidencji zwrotów.

Wieczorem:

5. Przesyłamy dane o sprzedaży z kasy do komputera. Po udanej transmisji program *Fiskas* automatycznie zeruje pamięć kasy, aby uniknąć dwukrotnego importu tych samych danych (dzięki temu możemy przeprowadzać tę transmisję wielokrotnie w ciągu dnia, nie tylko wieczorem). Wykonujemy raport dobowy (fiskalny) zerujący.
6. Dokonujemy eksportu danych do programu *Aktyn*. W tym momencie *Aktyn* uaktualnia stany magazynowe. Umożliwia też kontrolę tzw. stanów minimalnych: sprawdzamy, jakie towary trzeba zamówić, ponieważ ich zapasy są już na wyczerpaniu.

ROZGRZEWKĄ - PRZYGOTOWANIE KASY I KOMPUTERA

Niniejszy rozdział zawiera informacje niezbędne do prawidłowego rozpoczęcia pracy z programem. Dowiemy się z niego, jak ustalić konfigurację komputera, zainstalować niezbędne elementy Programu oraz jak połączyć kasę z komputerem.

Wymagania sprzętowe programu

Aby bez konfliktów używać programu *Fiskas* na oddzielnym komputerze, wystarczy:

- standardowy komputer PC z procesorem 386DX i pamięcią RAM 4 MB;
- 10 Mb miejsca na dysku stałym;
- co najmniej jedno złącze szeregowo, tzw. RS (port COM1) - do takiego złącza podłącza się zwykle myszkę;
- kabelek RS łączący komputer z kasą.

Jako optymalne rozwiązanie proponujemy program *Aktyń* w pełnej wersji jako narzędzie do pełnej ewidencji ilościowo - wartościowej towarów handlowych. W tym przypadku będziemy musieli zapewnić większą ilość miejsca na dysku - ok. 20 Mb.

Zanim zaczniemy pracę z programem !!!

Użytkownicy programu *Aktyń 4.5* mogą pominąć niniejszy rozdział. Ich komputery posiadają już z pewnością właściwie ustalone potrzebne parametry, nawet jeśli to ustawienie różni się od proponowanego poniżej. *Aktyń* ma po prostu nieco wyższe wymagania.

Uwaga: Wasz komputer może wymagać indywidualnej, nieco odmiennie konfiguracji. Jeśli przedstawione niżej wskazówki nie dają pożądanego rezultatu, prosimy skontaktować się ze Sprzedawcą komputera, programu lub z firmą River.

Zmiany w pliku CONFIG.SYS

W kartotece głównej na dysku stałym, na którym pracujemy znajdziemy plik o nazwie *config.sys*. Znajdują się w nim instrukcje:

```
FILES=75  
BUFFERS=40
```

Jeżeli wpisane tutaj wartości są mniejsze, niż podane powyżej, należy je odpowiednio zwiększyć. Jeśli zaś w pliku *config.sys* w ogóle nie ma powyższych linii - należy je dopisać. W przeciwnym razie wystąpią trudności z uruchomieniem i właściwą pracą programu.

Bardziej zaawansowanym zalecamy również stosowanie tzw. programów typu „cache” do przyspieszenia pracy dysku, np.:

Zalecamy również dopisanie linii wpływającej na przyspieszenie pracy programu, np.:

```
device=c:\dos\smartdrv.exe 512
```

lub

```
device=c:\norton7\ncache2.exe /install /ext=512
```

przy czym liczba występująca jako parametr zależy od ilości pamięci RAM dostępnej w naszym komputerze.

Uwaga: W przypadku stosowania programów „cache” komputer powinien być wyposażony w urządzenie do podtrzymywania napięcia (tzw. UPS). Producent programu nie bierze odpowiedzialności za utratę danych spowodowaną działaniem programu „cache” na komputerze nie wyposażonym w UPS.

Jeżeli korzystamy z karty LongShine LSC-8880, umożliwiającej zainstalowanie dodatkowych portów do komunikacji z kasami, należy dopisać dodatkowo linię

```
device=$8880dos.sys /m=enh,sw1-8=off,irq=5
```

a jeśli mamy dwie takie karty:

```
device=$8880dos.sys /m=enh,sw1-8=off,irq=5,m=enh,sw1-8=on,irq=7
```

Zmiany w pliku AUTOEXEC.BAT

Również w kartotece głównej na dysku znajduje się plik *autoexec.bat*. Dopiszmy do niego linię:

```
SET CAUSEWAY=LOWMEM:50
```

Po drugie, w pliku *autoexec.bat* zalecamy umieszczenie linii:

SET COMSPEC=C:\COMMAND.COM

Po znaku równości należy wpisać pełną ścieżkę dostępu do pliku systemowego *command.com*. Znajduje się on zazwyczaj w głównej kartotece dysku na którym komputer zgłasza się po włączeniu. Jeśli stwierdzimy, że z programu głównego nie da się wywołać żadnego z jego modułów - oznacza to, że program nie może odnaleźć pliku *command.com*. Należy wówczas w powyższej linii wpisać właściwą ścieżkę dostępu do pliku *command.com* (tj. pełną nazwę kartoteki, w której się on znajduje), np.:

SET COMSPEC=C:\DOS\COMMAND.COM

W pliku *autoexec.bat* znajdują się także instrukcje wywołujące różne programy, np. obsługa polskiej klawiatury, *Norton Commander*, *SideKick* itp. Zalecamy, o ile to możliwe:

1. usunąć zbędne programy rezydentne z pamięci, co wiąże się z usunięciem z pliku *autoexec.bat* linii wywołujących te programy;
2. zapewnić dla *Aktyna* jak największą ilość wolnej pamięci konwencjonalnej i rozszerzonej – tak, aby przy uruchomieniu programu nie ukazywał się komunikat *Brak pamięci*. W szczególności wskazane jest „wyjście” z programu *Norton Commander* przed uruchomieniem *Aktyna*.

Na komputerach z kartą graficzną VGA i SVGA współpracujących z monitorem monochromatycznym wyświetlane na ekranie tabele mogą być mało kontrastowe. Zalecamy wówczas, aby przed uruchomieniem programu wpisać:

mode bw 80 [Enter] lub ***mode mono [Enter]***

Jeśli komputer używamy tylko do pracy z programem *Aktyn*, powyższą linię możemy również dopisać do pliku *autoexec.bat*.

Polskie znaki na ekranie i wydrukach

Do programu *Fiskas* dołączany jest program *pl_aktyn*. Program zapewnia obsługę polskiej klawiatury umożliwiając uzyskanie polskich znaków na ekranie. Współpracuje z kartami graficznymi EGA, VGA (i wszystkich jej wariantami).

Program *pl_aktyn* umożliwia wykorzystanie standardu MAZOVIA lub LATIN. Aby uaktywnić polską klawiaturę wpisujemy:

pl_aktyn M [Enter] (standard Mazovia)
pl_aktyn L [Enter] (standard Latin)
pl_aktyn W [Enter] (standard Win 95 PL)

Program wywołany bez parametru (bez wpisania litery M, L lub W) korzysta domyślnie ze standardu Mazovia.

Standard polskich liter, z jakim współpracuje dana kasa jest zależny od tej kasy. Dlatego przed włączeniem programu pl_aktyn.com należy upewnić się, z jakim standardem polskich liter współpracuje nasza kasa.

Konfiguracja dla sieci

Uwaga: *Fiskas* nie jest programem sieciowym. Oznacza to, że może być zainstalowany na dysku sieciowym i korzystać z danych na nim zapisanych, ale nie powinien być uruchamiany jednocześnie przez kilka osób pracujących na różnych komputerach w sieci.

Niektóre z sieci wymagają, aby w konfiguracji komputera uwzględnić program *share*. Program ten umożliwia jednoczesny dostęp z różnych programów do tych samych informacji zapisanych na dysku. Program *share* jest instalowany automatycznie przez niektóre sieci – wówczas należy uzupełnić jego konfigurację o odpowiednie parametry. W pliku *config.sys* powinna pojawiać się wówczas linia:

install=c:\dos\share.exe /l: 160 /f: 4096

Parametr L określa maksymalną ilość jednocześnie otwartych plików. Jego wartość obliczamy mnożąc ilość komputerów połączonych w sieć przez 80. Jeśli np. sieć składa się z servera i jednej stacji roboczej - parametr ten wynosi $(1+1) \cdot 80 = 160$.

Parametr F określa ilość pamięci (w bajtach), która jest zarezerwowana do przechowywania informacji zawartej w plikach, z których korzysta kilku użytkowników. Jego wartość nie powinna być mniejsza niż 2048. Jednak zarezerwowanie zbyt dużej części pamięci może spowodować brak pamięci dla programu, który ma być wykonywany, czyli w szczególności dla programu *Fiskas*.

Uwaga: Jeżeli program *Fiskas* korzysta z tych samych danych, co *Aktyń* (w szczególności z cennika *towary.cnn*), to przy jednoczesnej pracy obu programów w sieci mogą nastąpić pewne niedogodności:

a) na czas eksportu cennika *towary.cnn* do kasy następuje zablokowanie dostępu do tego cennika w *Aktyń*: oznacza to chwilowe zablokowanie pracy tego programu (tylko na czas transmisji);

b) przy zaznaczaniu towarów podczas edycji tego cennika może również spowodować zakłócenia operacji na zaznaczonych towarach (raporty, przecena) w *Aktyń*.

Uwaga: Po dokonaniu zmian w plikach *config.sys* i *autoexec.bat* należy ponownie uruchomić komputer, korzystając z klawisza RESET lub [Ctrl] + [Alt] + [Del]. W ostateczności możemy komputer wyłączyć i włączyć ponownie.

Bliższe informacje o konfiguracji można znaleźć w dokumentacji systemu operacyjnego DOS lub w dowolnym podręczniku DOS-u.

Instalowanie i autoryzacja programu Fiskas

W komplecie, w jakim rozprowadzany jest program *Fiskas* znajdują się:

- dyskietka instalacyjna z programem *Fiskas*;
- dyskietka autoryzacyjna opatrzona numerem seryjnym programu lub specjalny klucz elektroniczny (nie dotyczy wersji DEMO);
- niniejsza instrukcja.

Aby zainstalowanie programu przebiegło poprawnie, potrzebne jest ok. 5 Mb wolnego miejsca na stałym dysku komputera.

Na dyskietce instalacyjnej znajduje się program instalujący, który spełnia trzy funkcje:

- instalacja programu na dysku – można stworzyć dowolną ilość kopii programu;
- autoryzacja kopii programu istniejącej na dysku;

- ❑ przeniesienie autoryzacji (praw do użytkowania programu) z powrotem na dyskietkę autoryzacyjną.

Aby zainstalować program należy zatem wykonać kolejno dwie pierwsze z wymienionych czynności. Po poprawnym dokonaniu *Instalacji* na dysku komputera pojawi się kopia programu, która może już pracować jako wersja demonstracyjna.

Aby program pracował bez ograniczeń jako pełna wersja, musimy dokonać jego *Autoryzacji*. Na dyskietce autoryzacyjnej znajduje się „żeton” uprawniający do normalnego korzystania z programu. *Autoryzacja* polega na przeniesieniu go na dysk komputera, na którym program ma pracować. W momencie prawidłowego przeniesienia autoryzacji wersja *Demo* staje się pełnoprawną kopią programu (podlegającą ochronie wynikającej z przepisów prawa autorskiego).

Niemożliwe jest przeniesienie „żetonu” bezpośrednio na inny komputer lub inny dysk, a nawet do innego katalogu (kartoteki) na tym samym dysku. Można to uczynić jedynie za pomocą dyskietki autoryzacyjnej i programu *Instaluj*. Służy do tego celu ostatnia z jego opcji - *Przeniesienie autoryzacji na dyskietkę*.

Uwaga: W przypadku wersji wyposażonej w klucz elektroniczny zamiast dyskietki autoryzacyjnej, należy oczywiście wykonać tylko *Instalację* programu. Czynnością analogiczną do przeniesienia autoryzacji na dysk komputera jest po prostu umieszczenie klucza w złączu drukarki, czynnością analogiczną do wycofania autoryzacji na dyskietkę – wyjęcie klucza.

Jak zainstalować program *Fiskas*?

Pracę musimy rozpocząć od instalacji kopii programu na dysku komputera. W tym celu należy umieścić dyskietkę instalacyjną w stacji dysków i uruchomić znajdujący się tam program *instaluj.exe*. Odbywa się to przez wpisanie nazwy stacji dysków, w której umieściliśmy dyskietkę, np.:

a: [Enter]

a następnie nazwy programu instalującego:

***instaluj* [Enter]**

Po chwili na ekranie pojawia się menu programu instalacyjnego:

1 - Instalacja programu na dysku
2 - Autoryzacja kopii na dysku
3 - Przeniesienie autoryzacji na dyskietkę
4 - Informacja o programie Fiskas
K - Koniec

Jako pierwszą czynność wykonujemy *Instalację programu*. Wybieramy zatem pierwszą pozycję z powyższego menu (używamy do tego celu klawiszy ze strzałkami) i akceptujemy wybór klawiszem **[Enter]**.

Na ekranie pojawia się okno:

Napęd z dyskietką instalacyjną:	A
Nazwa dysku do zainstalowania:	C
Ścieżka dostępu do programu:	AKTYN30
Ustawić config.sys i autoexec.bat?	TAK/NIE

Proponujemy, aby zaakceptować każdą z podpowiedzi klawiszem **[Enter]**. Zmian dokonamy jedynie wtedy, gdy chcemy zainstalować program *Aktyń* w innym miejscu, niż kartoteka AKTYN30 na dysku C:. Wpisujemy wówczas:

- z której stacji dyskietek będziemy korzystać podczas instalacji;
- na którym dysku (lokalnym lub sieciowym) oraz w jakiej kartotece a tym dysku ma znaleźć się program, standardowo otrzymuje ona nazwę AKTYN30. Możemy podać inną nazwę, np.:

programy\sklep\aktyń30

Po wypełnieniu całego okna pojawia się pytanie, czy podana konfiguracja jest poprawna. Odpowiadając NIE możemy poprawić zawartość okna.

Po udzieleniu odpowiedzi TAK program prosi o włożenie dyskietki do napędu A: (lub B:). Jeśli dyskietka instalacyjna nie znajduje się w stacji dysków, należy ją tam umieścić.

Jeśli okaże się, że mamy zbyt mało miejsca na dysku, program instalujący wypisze odpowiedni komunikat. Należy wówczas wyjść z programu instalacyjnego przez **[Esc]**, zwolnić miejsce kasując niepotrzebne pliki, po czym ponownie uruchomić program instalacyjny.

Jeśli podczas czytania z dyskietek nie wystąpił błąd, program jest tworzony zgodnie z podaną przez nas konfiguracją, po czym następuje powrót do DOS-u.

Program *FISKAS* jest gotowy do podjęcia pracy jako wersja demonstracyjna.

Uwaga: Po zainstalowaniu programu należy dokonać autoryzacji kopii znajdującej się na dysku. Przedtem jednak bardzo prosimy zapoznać się dokładnie z uwagami zawartymi w poniższych dwóch podrozdziałach.

Jak dokonać autoryzacji programu ?

Autoryzacja kopii programu odbywa się również przy pomocy programu instalacyjnego. Z menu wybieramy opcję *Autoryzacja kopii na dysku*. Możemy jednak dokonać autoryzacji w dowolnym momencie. W celu dokonania *Autoryzacji* wywołujemy program instalacyjny, który po poprawnej instalacji znajduje się w tej samej kartotece, co program *FISKAS*. Wpisujemy zatem:

c:\aktyn30\instaluj [Enter]

a następnie wybieramy z menu opcję *Autoryzacja*.

Program poprosi wówczas o potwierdzenie, czy właściwie pamięta ścieżkę dostępu do programu (nazwę dysku i kartoteki), a następnie o umieszczenie w stacji dysków dyskietki autoryzacyjnej. Znajduje się na niej „żeton” uprawniający do użytkowania programu. Autoryzacja polega na przeniesieniu go na dysk stały naszego komputera.

Za pomocą dyskietki można autoryzować wyłącznie jedną kopię programu. Dyskietka autoryzacyjna nie staje się jednak bezużyteczna: tylko przy jej pomocy będziemy mogli w przyszłości przenieść żeton do innego komputera.

Po autoryzacji na dysku pojawi się kartoteka o nazwie *FISKAS.932*. Jest ona zaznaczona jako „ukryta” - tj. niewidoczna dla polecenia *dir*. Znajdują się w niej dwa pliki „ukryte”, opatrzone atrybutem „read-only”.

Powyższych plików nie da się poprawnie skopiować ani przenieść za pomocą poleceń DOS-u - są one niewidoczne dla poleceń *copy*, *move*, *dir* itp. Jest to również niemożliwe przy pomocy *Norton Commandera*, który potrafi je jednak skutecznie skasować. Pozostałe operacje - mimo, że sygnalizowane przez *Nortona* poprawnie - nie dają pożądanego skutku. Dlatego też zalecamy, aby w konfiguracji *Norton Commandera* WYŁĄCZYĆ opcję *show hidden files* - „pokaż pliki ukryte”. W ten sposób zabezpieczymy się przed przypadkowym wykasowaniem żetonu.

Po autoryzacji kopii na dysku pojawi się kartoteka o nazwie FISKASA.932, FISKASP.932 lub podobnie (w zależności od modelu kasy). Jest ona zaznaczona jako „ukryta” - tj. niewidoczna dla polecenia *dir*. Znajdują się w niej 2 pliki „ukryte”, opatrzone atrybutem „read-only”.

Nie wolno dokonywać na tych plikach żadnych operacji, takich jak: edycja, kopiowanie, przenoszenie, kasowanie itp.

Wykonanie którejkolwiek z tych operacji prowadzi do utraty autoryzacji, co wiąże się z koniecznością nabycia drugiego egzemplarza programu.

Uwaga!

Niektóre programy niszcą zawartość tych plików. Przed użyciem programów, których działania nie jesteś pewny - skontaktuj się z dealerem firmy RIVER.

W szczególności, zanim :

- sformatujemy dysk stały;
- dokonamy kompresji danych (programy *Stacker*, *Double Space* itp.);
- przystąpimy do „naprawiania” dysku przy pomocy programu *Norton Disk Doctor* lub *ChkDsk*
- skorzystamy w programie MKS_VIR z opcji „czyszczenie nieużywanych sektorów twardego dysku”

należy bezwzględnie przenieść autoryzację na dyskietkę !

(Podpowiadamy, że aby dokonać powyższej zmiany w *Nortonie*, należy uaktywnić menu przez wciśnięcie [F9], po czym wybrać kolejno: *Options*, następnie *Configuration* po

czym za pomocą klawisza [Tab] podświetlić odpowiednią część okna. Wciskając klawisz spacji usuwamy znak „X” przy opcji *Show hidden files.*)

Przeniesienie „żetonu” na dyskietkę

Korzystamy z tej opcji, chcąc przenieść autoryzację na inny dysk, bowiem bezpośrednie przeniesienie „żetonu” pomiędzy komputerami jest niemożliwe. W tym celu umieszczamy dyskietkę autoryzacyjną w stacji dysków i wywołujemy program instalacyjny:

a:\instaluj

Następnie wybieramy z menu opcję *Przeniesienie autoryzacji na dyskietkę*. Program poprosi o upewnienie się, czy dyskietka autoryzacyjna znajduje się w stacji dysków, po czym wycofa żeton z dysku, umieszczając go z powrotem na dyskietce.

Nie tracimy danych zapisanych na dysku komputera, jednak program pracuje od tej pory jako wersja demonstracyjna.

Autoryzacja w wersji z kluczem elektronicznym

Na życzenie Użytkownika dostarczamy wersję programu, w której autoryzacja odbywa się nie przy pomocy dyskietki autoryzacyjnej, lecz przy pomocy specjalnego klucza elektronicznego. Autoryzację przeprowadzamy umieszczając po prostu klucz w złączu, do którego podłączona jest drukarka (poprzez klucz łączymy drukarkę z komputerem). Wyjęcie klucza ze złącza jest jednoznaczne z wycofaniem autoryzacji. Klucz powinien być umieszczony w złączu zawsze podczas pracy programu. Brak klucza jest sygnalizowany napisem *Wersja demonstracyjna* oraz ograniczeniami właściwymi dla wersji demonstracyjnej.

Jeśli wyjmemy klucz podczas pracy programu, komputer dodatkowo zasygnalizuje ten fakt sygnałem dźwiękowym.

Takie rozwiązanie jest korzystne szczególnie dla tych Użytkowników, którzy często zmieniają miejsce pracy (np. używają programu w wersji serwisowej). Bardzo częste przenoszenie „żetonu” za pomocą dyskietki autoryzacyjnej mogłoby doprowadzić do jej uszkodzenia (fizyczne zużycie nośnika magnetycznego).

Oczywiście rozdział *Jak dokonać autoryzacji programu ?* oraz *Przeniesienie „żetonu” na dyskietkę* nie dotyczą omawianej wersji programu.

Jeśli jesteście Państwo zainteresowani wymianą lub nabyciem takiej wersji (za dopłatą różnicy pomiędzy kosztem dyskietki i klucza) - prosimy o kontakt ze Sprzedawcą programu.

Uwaga: Program *Fiskas* jest dostępny w wielu wersjach, z których każda współpracuje z konkretnym modelem kasy. Jeśli chcemy współpracować jednocześnie z dwoma modelami kas, wystarczy nabyć jedną z wersji programu oraz program komunikacyjny dla drugiej kasy.

Co to jest program komunikacyjny?

Aby przesłać jakąkolwiek informację do kasy lub z kasy (np. cennik sporządzony w programie *Fiskas*), konieczny jest „tłumacz”, który przełoży tę informację z języka zrozumiałego dla komputera na język kasy i odwrotnie. Pragniemy od razu uspokoić wszystkich, że program ten jest „niewidoczny” dla użytkownika podczas normalnej pracy. *Fiskas* przystępując do transmisji danych sam odwołuje się do właściwego programu komunikacyjnego.

Typ programu komunikacyjnego zależy jednak od modelu kasy, z jaką chcemy się porozumieć. Obecnie *Fiskas* współpracuje z następującymi programami komunikacyjnymi:

- dla kas Optimus model PS2000 – *LPS2000*;
- dla kas Optimus model PS2000G (gastronomiczna) – *LPS2000G*
- dla kas IBM Entry01 – *LEntry*;
- dla kasy NCR 2190 – *LNCR*;
- dla kasy AP190F – *LAP190F*;
- dla kasy SHARP modele ER-A495PN oraz ER-A495PG (gastronomiczna) – *Lsharp*.
- dla kasy Optimus CR-280 P oraz CR-280 T (z drukarką termiczną) – *LCR-280*
- dla kasy TANGO, MAŁA

W przypadku innych kas prosimy porozumieć się ze Sprzedawcą programu *Fiskas* lub bezpośrednio z firmą River celem uzyskania szczegółowych informacji.

Jak zainstalować program komunikacyjny ?

Uwaga: W sprzedaży znajdują się obecnie różne wersje pakietu *Fiskas* współpracujące z różnymi modelami kas. Każda z nich zawiera odpowiedni program komunikacyjny, który jest instalowany wraz z *Fiskasem*.

W przypadku, gdy korzystamy z innego modelu kasy (lub jednocześnie z kilku modeli), wystarczy do zainstalowanego już Programu dołączyć odpowiedni program komunikacyjny. **Nie ma natomiast potrzeby instalowania drugiego egzemplarza *Fiskasa*.**

Jak już wspomnieliśmy typ programu komunikacyjnego zależy od modelu kasy, z jaką chcemy się porozumieć. Wszystkie wymienione wyżej programy komunikacyjne instalujemy w tym samym katalogu, co program *Fiskas* (wszystkie pliki *.exe* powinny znajdować się w tym samym katalogu. Standardowo jest to katalog AKTYN30.

Jak sprawdzić czy program komunikacyjny działa?

Aby sprawdzić „na sucho” – tj. bez obecności kasy – działanie programu komunikacyjnego, zalecamy wywołanie go bezpośrednio z DOS-u. Programy *LPS2000*, *LSHARP*, *Lentry* i inne po uruchomieniu bez podania dodatkowych parametrów wyświetlają skrócony opis działania.

W przypadku kłopotów z komunikacją należy sprawdzić kolejno:

- połączenia (czy złącza i przewody nie są uszkodzone mechanicznie, czy kabelek podłączony jest do właściwego portu, czy ustawiono właściwą szybkość transmisji, czy właściwy jest numer kasy pamiętany przez kasę, czy właściwy jest adres kasy *Master* itp.);
- kasę (czy jest przygotowana do transmisji, czy umieszczono w niej kluczki programowania);

Jeśli mimo spełnienia powyższych warunków transmisja nie odbywa się poprawnie, prosimy zwrócić się o pomoc do Sprzedawcy programu lub bezpośrednio do firmy River.

STARTUJEMY ! - PIERWSZE URUCHOMIENIE PROGRAMU

Przed uruchomieniem programu należy upewnić się, że znajdujemy się we właściwej kartotece, zawierającej program. Uruchomienie programu następuje przez wpisanie jego nazwy:

fiskas [Enter]

Bezpośrednio po zainstalowaniu program nie posiada jeszcze dodatkowych informacji (konfiguracja, lista użytkowników itp.). Program dostosowuje swą konfigurację do programu *Aktyn*, jeśli tylko został on zainstalowany w tym samym katalogu (kartotece). W przypadku, gdy program *Fiskas* ma pracować oddzielnie lub został zainstalowany w oddzielnym katalogu, tworzy własną konfigurację.

Pierwszy komunikat, jaki zobaczymy po pierwszym uruchomieniu programu, brzmi:

Dodano pierwszego użytkownika (FISKAS)

Program jest bowiem zabezpieczony przed dostępem niepowołanych osób. Uruchamiając program po raz pierwszy nie mieliśmy jeszcze możliwości wypełnienia listy użytkowników uprawnionych do korzystania z programu. Dlatego *Fiskas* umieścił na liście pierwszego użytkownika, czyli samego siebie.

Po wypisaniu powyższych komunikatów program przystępuje do normalnej pracy, to znaczy prosi Użytkownika o podanie jego identyfikatora i hasła. Po przeczytaniu powyższego wstępu nietrudno domyślić się, że w polu *identyfikator* należy wpisać:

FISKAS [Enter]

Hasło pierwszego użytkownika jest puste, w polu *hasło* wystarczy wcisnąć **[Enter]**.

Po chwili oczekiwania (tworzenie niezbędnych plików) na ekranie pojawia się główne menu programu. Możemy zatem rozpocząć pracę.

Uwaga: Program *Fiskas* korzysta z tej samej listy użytkowników, co *Aktyn* – jeśli więc utworzyliśmy już taką listę, rozpoczynamy pracę z programem podając identyfikator i hasło, z którego korzystamy w *Aktynie*.

Zalecamy wykonanie następujących czynności wstępnych:

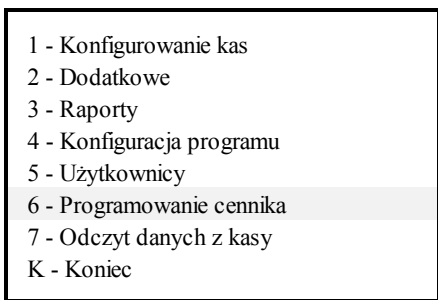
1. Wpisanie pierwszego użytkownika (użytkowników) programu. Każdy z nich ustala swoje hasło (szczegóły w rozdziale *Użytkownicy*). Po sporządzeniu listy możemy wykasować użytkownika *FISKAS*.
2. Ustalenie konfiguracji programu.
3. Sporządzenie listy kas. (Szczegóły w rozdziale *Konfigurowanie kas*.)
4. Ustalenie konfiguracji każdej z kas – parametry techniczne, nagłówki, inne opcje.
5. Ustalenie działów towarowych dla każdej z kas.
6. Zaprogramowanie – zgodnie z zaleceniami producenta kas – tych parametrów, których nie można ustalić przy pomocy programu (rozdział *Przygotowanie kasy do pracy z programem*).
7. Po dokładnym ustaleniu konfiguracji każdej kasy – dokonanie eksportu (przesłania danych) do każdej z kas.
8. Przygotowanie cennika i rozpoczęcie codziennej współpracy programu z kasami oraz z programem *Aktyn*.

MENU PROGRAMU FISKAS

Program uruchamiamy wpisując jego nazwę:

fiskas [Enter]

Po uruchomieniu program prosi o podanie naszego identyfikatora i hasła. Następnie pojawia się menu główne programu:

Oto krótki przegląd czynności, jakie będziemy wykonywać przy pomocy programu.

- Konfigurowanie kas** – sporządzenie listy kas, zadeklarowanie typu kasy, sposobu transmisji itp. oraz opcji składających się na konfigurację danej kasy – sposób ich ustawienia zależy od modelu kasy;
- Dodatkowe** - funkcje pomocnicze: kopiowanie danych na dyskietki archiwalne, pomoc w sytuacjach awaryjnych;
- Raporty** - sporządzanie zestawień dotyczących sprzedaży dokonanej na poszczególnych kasach oraz zbiorczej – o sprzedaży na wszystkich lub wybranych kasach, drukowanie cenników;
- Konfiguracja programu** - ustalenie ścieżki dostępu do danych, „pieczętki” z nazwą firmy oraz standardu polskich liter;
- Użytkownicy** - lista użytkowników programu, zmiana hasła dla każdego z nich;
- Programowanie cennika** - sporządzenie listy towarów wraz z cenami; cennik możemy przygotować wstępnie również w programie *Aktyń* na podstawie listy towarów (pod warunkiem, że kody towarów w *Aktyń* składają się wyłącznie z cyfr);

- Odczyt danych z kasy** - przesłanie informacji o sprzedaży zarejestrowanej przez kasę do komputera i programu *Fiskas*.

Pora przystąpić zatem do szczegółowego opisu ich działania.

Konfigurowanie kas

Wersja demonstracyjna pozwala ustalić szczegółową konfigurację kasy, ale nie pozwala na wysłanie jej do kasy.

Po wywołaniu tej opcji na ekranie pojawia się lista kas. Może ona wyglądać w następujący sposób:

Lista kas:				
Nr	Kasa	Nazwa	Model	Port
1	KASA 1	Alkohole	PS2000	01
2	KASA 2	Buty	PS2000	01
3	KASA 3	Konfekcja	ENTRY	01
4	KASA 4	Spożywczy 1	PS2000	01
5	KASA 5	Spożywczy 2	SHARP	02
6	KASA 6	Chemia gospodarcza	NCR	02
7	KASA 7	Motoryzacja	SHARP	02

Oczywiście na początku pracy z programem lista ta jest pusta, musimy sporządzić odpowiednią listę kas, choćby obejmującej tylko jedną pozycję. Dlatego na tle pustej listy kas program automatycznie wyświetla okienko, w którym wpisujemy dane identyfikujące kasę: jej adres (numer), nazwę i krótki opis. W tym samym oknie wpisujemy również parametry techniczne kasy, przeznaczone dla programu, aby mógł on we właściwy sposób „porozumieć się” ze wskazaną kasą, gdy zażądamy od niego przesłania danych.

Rekord zostanie zmieniony

Numer kasy.....	1	
Kod kasy	KASA 1	
Opis kasy	Spożywczy 1 (Adam)	
Model kasy.....	PS2000	↓
Program komunikacyjny	LPS2000	
Port komunikacyjny.....	COM01	COM01 ... COM12
Szybkość transmisji.....	9600	300/2400/4800/9600/19200

Parę słów wyjaśnienia poszczególnych parametrów:

- Numer kasy** – numer, według którego rozróżniamy poszczególne kasy, nie może się on powtarzać.
 - Kod kasy** – jest to „oficjalna nazwa” kasy, drukowana na każdym paragonie;
 - Opis kasy** – nazwa kasy zdefiniowana na nasz wewnętrzny użytek - w celu łatwiejszej identyfikacji (może to być branża, imię kasjera itp.);
 - Model kasy** – wybieramy z listy;
 - Program komunikacyjny** – konieczne jest następujące ustawienie:
 - dla kasy **PS2000** - program komunikacyjny *LPS2000*
 - dla kasy **PS2000G** - program komunikacyjny *LPS2000G*
 - dla kasy **IBM Entry** - program komunikacyjny *LEntry*
 - dla kasy **NCR** - program komunikacyjny *LNCR*
 - dla kasy **API90F** - program komunikacyjny *LAPI90F*
 - dla kasy **SHARP** - program komunikacyjny *LSHARP*
 - dla kasy **SHARPG** - program komunikacyjny *LSHARP*
 - dla kasy **CR280P** - program komunikacyjny *LCR280P*
 - dla kasy **CR280T** - program komunikacyjny *LTH480*
 - dla kasy **NOVA** - program komunikacyjny *LNOVA*
 - dla kasy **FASY** - program komunikacyjny *LFASY*
 - dla kasy **MEDESA** - program komunikacyjny *LMEDESA*
 - dla kasy **DSP800** - program komunikacyjny *LDSP800*
 - dla kasy **TOTAL** - program komunikacyjny *LFASY*
 - dla kasy **MAŁA** - program komunikacyjny *LDSA40*
 - dla kasy **PASSA** - program komunikacyjny *LPASSA*
 - dla kasy **SHARP4** - program komunikacyjny *LSHARP4*
 - dla kasy **TANGO** - program komunikacyjny *LTANGO*
 - dla kas **ELZAB** - program komunikacyjny *LDELTA*
- Po wybraniu modelu kasy – pole wypełniane jest automatycznie.

- Port komunikacyjny** – złącze szeregowo, przez które odbywa się przesyłanie danych. Standardowo jest to port (złącze) COM1. Komputer posiada zazwyczaj 2 takie złącza (COM1 i COM2), możliwe jest jednak zainstalowanie dwóch dodatkowych złączy. Program umożliwia obsługę portów szeregowych o numerach od 1 do 12.
- Szybkość transmisji** – zależy przede wszystkim od możliwości kasy, ale również od jakości połączenia (im większa prędkość, tym krótszy czas transmisji, ale także większa podatność na zakłócenia zewnętrzne). Może ona przyjmować wartości 300, 2400, 4800, 9600 lub 19200. Standardowo używana przez program prędkość wynosi 9600 bitów/sek.

Podczas edycji tego okna konieczne jest ustawienie dodatkowych parametrów. Ponieważ są one zależne od modelu kasy, możemy je ustalić po uprzednim zadeklarowaniu modelu kasy i wciśnięciu odpowiedniego klawisza funkcyjnego. I tak:

- wciśnięcie klawisza **[F6]** - „parametry programu komunikacyjnego” powoduje wyświetlenie okienka, w którym wpisujemy numer kasy, przeznaczony dla programu komunikacyjnego. Program ten będzie korzystał z wpisanego numeru nawiązując łączność z daną kasą. Okienko to przyjmuje różną formę w zależności od modelu kasy.
- po wciśnięciu klawisza **[F4]** - „Konfiguracja” przechodzimy do ustalania szczegółowej konfiguracji wybranej kasy. Zakres parametrów i sposób ich ustalania jest zależny od modelu kasy.

Szczegóły dotyczące konfigurowania kas znajdują się w dodatku poświęconym konkretnemu modelowi kasy.

Aby dopisać kolejną kasę do listy, wciskamy klawisz **[Ins]**, po czym wypełniamy znane już okno z danymi tej kasy. Aby zmienić dane dotyczące kasy, podświetlamy ją na liście za pomocą strzałek, a następnie wciskamy klawisz **[Enter]**. Wciśnięcie klawisza **[Del]** zamiast **[Enter]** oznacza usunięcie kasy z listy.

Uwaga: Programowanie (konfigurowanie) zalecamy rozpocząć od odczytania konfiguracji z kasy. Dzięki temu zapoznamy się ze standardami proponowanymi przez producenta, zanim przystąpimy do samodzielnego ustalania konfiguracji.

Dodatkowe

Opcja zawiera dodatkowe funkcje pomocnicze:

1 - Kopiowanie danych
2 - Odtwarzanie kluczy
3 - Optymalizacja danych
4 - Odlokowywanie plików
K - Koniec

Umożliwiają one odpowiednio:

- kopiowanie danych na dyskietki archiwalne;
- odtwarzanie tzw. plików indeksowych;
- kasowanie zbędnych plików („czyszczenie dysku”);
- usuwanie skutków zaniku napięcia podczas pracy w sieci komputerowej.

Kopiowanie danych

Dane tworzone przez program dane zajmują pewną ilość miejsca na dysku. Zatem intensywne używanie programu przez długi czas mogłoby doprowadzić do zapelnienia całego dysku danymi. Zaleca się zatem okresowe archiwizowanie danych, to znaczy kopiowanie ich na dyskietki. Dane, z których nie korzystamy na bieżąco, możemy wówczas wykasować z dysku stałego, zyskując w ten sposób wolne miejsce. Przechowywanie danych na dyskietkach ma jeszcze jedną ważną zaletę: trudniej o przypadkowe skasowanie lub uszkodzenie takich danych.

Po wybraniu z menu *Dodatkowe* opcji *Kopiowanie danych* na ekranie pojawia się lista kas. Po wciśnięciu klawisza **[Tab]** obok nazwy kasy pojawi się symbol „✓”. Oznacza on, że dane dotyczące tej kasy zostaną uwzględnione przy kopiowaniu. Ponowne wciśnięcie **[Tab]** spowoduje skasowanie znacznika. Zaznaczamy w ten sam sposób wszystkie kasy, które mają być uwzględnione, po czym wciskamy **[Ctrl]+[Enter]** - „kontynuacja”

Kopiowanie danych: z kompresją czy bez ?

Aby dane zapisane na dysku lub dyskietce zajmowały jak najmniej miejsca, często korzystamy z programów dokonujących kompresji tych danych. Jednym z najpopularniejszych jest program *ARJ*. Jeśli posiadamy ten program na dysku, możemy skorzystać z dodatkowej opcji kopiowania *Z pakowaniem*. Warunkiem udanego działania tej opcji jest:

- wolne miejsce na dysku w ilości wystarczającej do utworzenia archiwum *.arj*, które jest następnie kopiowane na dyskietkę (lub dyskietki). Taka operacja jest bowiem znacznie szybsza, niż tworzenie archiwum bezpośrednio na dyskietce.

- ☐ program *ARJ* zainstalowany na dysku stałym komputera, w tej samej kartotece, co *Akty* lub w innej kartotece, do której określono ścieżkę dostępu w pliku *autoexec.bat*

Gotowe archiwum jest kopiowane na dyskietkę (dyskietki). W zależności od typu dyskietek, jakimi dysponujemy, wybieramy typ archiwum:

¥ 360K 720K 1.2M 1.44M Koniec

Osoby używające na co dzień programu *arj* domyślają się, co oznaczają te symbole. Otóż archiwum (zbiór zawierający nasze dane po kompresji) może być większe, niż pojemność dyskietki. Aby zapobiec takiej sytuacji, w programie *arj* przewidziano możliwość tworzenia archiwum „pociętego” na fragmenty mieszczące się na dyskietkach. Oznaczenia na opakowaniu pozwolą nam zorientować się w pojemności dyskietek:

	3.5"	5.25"
DD	720 kB	360 kB
HD	1.44 MB	1.2 MB

Wybranie pierwszej z opcji - oznaczonej znakiem nieskończoności „¥” - powoduje, że archiwum nie jest dzielone na części. Tę opcję wybierzemy, jeśli archiwalną kopię danych chcemy przechowywać na dysku (np. pracujemy na dysku sieciowym, kopię danych tworzymy na dysku lokalnym).

Różnica pomiędzy opcją podstawową i poszerzoną jest taka, jak przy zwykłym kopiowaniu (zob. następny podrozdział). Mniej zaawansowanym Użytkownikom zalecamy wybranie opcji podstawowej.

Opcja podstawowa czy poszerzona ?

Opcja podstawowa - to kopiowanie cenników, konfiguracji kas oraz transakcji z bieżącego miesiąca.

Po wybraniu opcji podstawowej program prosi tylko o podanie urządzenia wyjściowego, czyli nazwy stacji dysków, w której umieścimy dyskietkę przeznaczoną do przechowywania danych. Wkładamy dyskietkę do stacji dysków, po czym wybieramy za pomocą strzałek właściwą nazwę napędu - **A:** lub **B:**. Możemy też zapisać potrzebne pliki na innym dysku (lokalnym lub sieciowym). W tym celu wybieramy trzecie okienko, a następnie wskazujemy konkretną nazwę dysku.

Opcja poszerzona przeznaczona jest dla bardziej zaawansowanych Użytkowników. Umożliwia ona samodzielne ustalenie, które z plików mają być skopiowane oraz

szczególne wskazanie dysku i katalogu, gdzie mają być zapisane. Program pyta najpierw o okres, z którego mają być kopiowane dane (standardowo od początku miesiąca), a następnie o katalogi, które mają zostać skopiowane (standardowo ustalone są *Katalog stanowiska* oraz *Katalog transakcji*, a więc skopiowane zostaną te dane, co w opcji podstawowej). Wybierając inne katalogi możemy skopiować znajdujące się w nich pliki z danymi:

Katalog systemowy - plik konfiguracji (*konfig.dat*);

Katalog danych - lista kas, działów towarowych oraz spis użytkowników;

Katalog cenników - wszystkie cenniki zapisane na dysku;

Katalog kasy - szczegółowe konfiguracje poszczególnych kas

Katalog transakcji - transakcje z bieżącego miesiąca przeprowadzone na poszczególnych kasach

Uwaga: Pamiętajmy, że na dyskietce archiwalnej znajdzie się konfiguracja kasy zapisana na dysku komputera, niekoniecznie zgodna z konfiguracją pamiętaną przez kasę.

Jeżeli na dyskietce znajdują się już dane np. z poprzedniego dnia tego samego miesiąca, program wypisuje ostrzeżenie:

Uwaga. Katalog o podanej nazwie już istnieje. Czy dokonać ewentualnego nadpisania plików ?

Odpowiedź NIE umożliwi zmianę decyzji i zapisanie kopii danych w innym miejscu. Jeżeli odpowiemy TAK, istniejące dane są aktualizowane.

Niezależnie od wybranej opcji może się zdarzyć, że na dyskietce zabraknie miejsca na zapisanie wszystkich danych. W tej sytuacji program poprosi o zmianę dyskietki. Zapis będzie kontynuowany na drugiej dyskietce, a w razie potrzeby na kolejnych.

Jak wykorzystywać zapis danych na dyskietkę?

Proponujemy następujące rozwiązanie. Na koniec dnia kopiujemy na dyskietkę dane z bieżącego miesiąca. Nazajutrz, gdy powtórzmy operację kopiowania danych na tę samą dyskietkę, wczorajsze dane zostaną skasowane, na ich miejsce zostaną wpisane dane aktualne, odzwierciedlające aktualną sytuację. Ostatniego dnia miesiąca po dokonaniu zapisu zabezpieczamy dyskietkę przed przypadkowym skasowaniem (zaklejając specjalne wycięcie na dyskietce) i chowamy do archiwum. W ten sposób:

- zabezpieczamy się na wypadek przypadkowej utraty danych przechowywanych na stałym dysku. Jeśli uległyby one zniszczeniu, zawsze możemy odtworzyć dane według stanu na koniec poprzedniego dnia.

- na dyskietkach archiwalnych mamy zapisane dane z końca każdego miesiąca, w razie potrzeby istnieje zatem możliwość dotarcia do nich i wydrukowanie dowolnego dokumentu archiwalnego.
- mając w archiwum dyskietki z danymi dotyczącymi poprzednich miesięcy możemy (choć nie należy tego czynić pochopnie !) wykasować ze stałego dysku stare dane, zyskując wolne miejsce. Zalecamy jednak długie przechowywanie danych.

**Uwaga: NIEDOPUSZCZALNE JEST DOKONYWANIE POPRAW
W DANYCH ARCHIWALNYCH !**

Jak odtworzyć dane z dyskietki?

Można sobie wyobrazić dwa przypadki, kiedy będziemy chcieli przywrócić dane z dyskietki archiwalnej:

- wykasowaliśmy np. w lipcu dane dotyczące transakcji zawartych w lutym, chcemy jednak wydrukować duplikat faktury z lutego lub raport ze sprzedaży towarów za pierwsze półrocze
- w wyniku mechanicznego uszkodzenia dysku lub pochopnego skasowania wszystkich plików utraciliśmy wszystkie dane, łącznie z aktualnym stanem magazynu

Przywrócenie wykasowanych dokumentów z wybranego miesiąca

W tym pierwszym przypadku dane z dyskietki archiwalnej można umieścić ponownie w pamięci komputera kopiując całą podkartotekę dotyczącą tego miesiąca do odpowiedniej kartoteki na stałym dysku. Np. dane ze stanowiska HURT z lutego 1993 znajdują się na dyskietce archiwalnej w kartotece 1993_02.BKP, w jej podkartotece DANE\HURT\1993\02. Należy je skopiować do podkartoteki DANE\HURT\1993\02 na dysku stałym. Możemy w tym celu umieścić dyskietkę w stacji A: i skorzystać z polecenia DOS-u:

copy a:1993_02.bkp\dane\hurt\1993\02.* c:aktyn30\dane\hurt\1993\02*

**Uwaga: nie należy kopiować plików o rozszerzeniu .dat znajdujących się
poza tą kartoteką ! utracimy wówczas informację
o rzeczywistym aktualnym stanie systemu (stan magazynu,
zawartość katalogów itd.).**

Oczywiście chcąc wydrukować raport za całe półrocze musimy przywrócić na dysk dane dotyczące wszystkich brakujących miesięcy.

Odtworzenie po przypadkowym skasowaniu wszystkich danych

Uwaga: Przed skopiowaniem danych z dyskietki archiwalnej na dysk należy wykasować całą zawartość tej kartoteki, z której utraciliśmy dane.

Np. dla stanowiska HURT i danych z lutego 1993 posłużymy się poleceniem:

```
del c:\aktyn30\hurt\1993\02\*.*
```

Należy to zrobić bardzo uważnie, aby nie wykasować przypadkowo potrzebnych danych.

W tym drugim przypadku wyciągamy z archiwum wszystkie potrzebne dyskietki archiwalne (zawierające dane z tych miesięcy, które chcemy odtworzyć) i postępujemy jak w poprzednim punkcie - zachowując chronologię, tj. kopiujemy kolejno dane z dyskietek od najstarszej do najnowszej.

Uwaga: Z ostatniej dyskietki (ale tylko z niej!) należy skopiować również pliki o rozszerzeniu .dat .

W tym celu oprócz powtórzenia dla każdej z dyskietek powyżej operacji, tj.:

```
copy a:1993_02.bkp\dane\hurt\1993\02\*.* c:\aktyn30\dane\hurt\1993\02
```

k którą powtarzamy odpowiednio dla każdego miesiąca należy skopiować pliki zawierające aktualny stan magazynu, kasy, zobowiązań i należności. Powinny się one znaleźć bezpośrednio w kartotece o nazwie zgodnej z nazwą stanowiska, w naszym przykładzie HURT. Po skopiowaniu danych z ostatniej dyskietki możemy w tym celu wykonać polecenie:

```
copy a:\1993__02.bkp\dane\hurt\*.* c:\aktyn30\dane\hurt
```

W ten sposób odtworzymy nie tylko dokumenty transakcji, ale również stan magazynu **w momencie ostatniego kopiowania danych.**

Odtwarzanie kluczy

Uwaga: Przed zastosowaniem *Odtwarzania kluczy* powinniśmy upewnić się, że żaden z pozostałych użytkowników pracujących aktualnie w sieci nie korzysta z programu.

Kończąc pracę z programem należy - zgodnie z podpowiedziami w dolnej linii ekranu - z menu głównego wybrać „K. Koniec”. Jeżeli wyjście z programu nastąpi w inny sposób, może to spowodować to uszkodzenie tzw. plików indeksowych. (Są to znajdujące się w kartotece DANE i jej podkartotekach pliki o rozszerzeniu .k01, .k02, .k03 itd.) Nie należy się tym przerażać: program potrafi je samodzielnie odtworzyć. Do tego właśnie celu służy opcja *Odtwarzanie kluczy*. Każdorazowo po wyjściu z programu w inny sposób, niż opisany powyżej (np. po przerwie w dostawie prądu) zaleca się rozpocząć pracę z programem od odtworzenia indeksów.

Jeżeli w jakikolwiek sposób ingerowaliśmy w pliki z danymi z poziomu DOS-u, również należy skorzystać z tej opcji. Uszkodzenie plików indeksowych w wyniku przerywania pracy programu może być powodem nieprawidłowego odczytywania baz danych, np. wyświetlania cennika w niewłaściwej kolejności. Zaleca się korzystanie co pewien czas z tej opcji również w celu usunięcia z dysku tworzonych przez program plików indeksowych: oszczędzamy w ten sposób cenne miejsce na dysku. Pliki indeksowe można również wykasować korzystając z odpowiednich poleceń DOS-u.

Uwaga: Jeżeli program jest zainstalowany w sieci, operacja ta jest dozwolona jest tylko za pomocą opcji „Odtwarzanie kluczy” !!! Użycie do tego celu poleceń DOS-u grozi uszkodzeniem danych.

Jeśli z menu wybierzemy opcję *Odtwarzanie kluczy*, na ekranie pojawia się lista kas. Po wciśnięciu klawisza [Tab] obok nazwy kasy pojawi się symbol „✓” Oznacza on, że dane dotyczące tej kasy zostaną uwzględnione przy odtwarzaniu plików indeksowych. Ponowne wciśnięcie [Tab] spowoduje skasowanie znacznika. Zaznaczamy w ten sam sposób wszystkie kasy, które mają być uwzględnione, po czym wciskamy [Ctrl]+[Enter] - „kontynuacja”.

Program daje do dyspozycji Użytkownika dwie opcje: podstawową i poszerzoną. Najczęściej będziemy korzystać z opcji podstawowej. Odtwarza ona pliki indeksowe we wszystkich katalogach, przy czym w katalogach transakcji – tylko pliki dotyczące bieżącego miesiąca.

Opcja poszerzona daje możliwość wyboru, które katalogi mają być uwzględnione, a więc w których ma być przeprowadzona operacja kasowania i odbudowania plików indeksowych. Wybieramy kolejno:

- okres, którego ma dotyczyć operacja - podpowiadany jest bieżący miesiąc;
- katalogi, w których należy skasować pliki indeksowe:

Katalog systemowy - plik konfiguracji (*konfig.dat*);

Katalog danych - lista kas, działów towarowych oraz spis użytkowników;

Katalog cenników - wszystkie cenniki zapisane na dysku;

Katalog kasy - szczegółowe konfiguracje poszczególnych kas

Katalog transakcji - transakcje z bieżącego miesiąca przeprowadzone na poszczególnych kasach

Optymalizacja danych

Uwaga: Przed zastosowaniem *Optymalizacji danych* powinniśmy upewnić się, że żaden z pozostałych użytkowników pracujących aktualnie w sieci nie korzysta z programu. **GROZI TO BOWIEM NIEKONTROLOWANYM ZAKOŃCZENIEM PRACY PRZEZ POZOSTAŁYCH UŻYTKOWNIKÓW, A W KONSEKWENCJI USZKODZENIEM DANYCH!** Cała operacja trwa do kilkunastu sekund, po czym wszyscy mogą kontynuować pracę.

Program Fiskas tworzy na dysku pliki pomocnicze, które są potrzebne tylko podczas pracy programu. Niektóre z nich, jak np. pliki o rozszerzeniu *.tmp* są kasowane przy normalnym zakończeniu pracy programu. Inne, jak pliki indeksowe (o rozszerzeniu *.k01*, *.k02*, *.k03* itd.) pozostają na dysku, przyspieszając dostęp do danych.

Opcja *Optymalizacja danych* umożliwi skasowanie wszystkich (lub tylko wybranych) plików pomocniczych. W trakcie dalszej pracy program potrafi sam odtworzyć te z wykasowanych plików, które będą aktualnie potrzebne.

Zalecamy korzystanie z *Optymalizacji danych* co pewien czas, np. co miesiąc. Dzięki temu miejsce na dysku nie jest zajmowane przez dodatkowe pliki, z których program już nie korzysta.

Odpowiadamy na kolejne na pytania:

- zaznaczamy kasy, których ma dotyczyć operacja (zaznaczamy je przy użyciu klawisza **[Tab]**, po czym wciskamy **[Ctrl]+[Enter]** - „kontynuacja”);

- wybieramy opcję podstawową lub poszerzoną. Niezaawansowanym Użytkownikom zalecamy wybranie opcji podstawowej;
- wskazujemy katalogi, które mają być przeszukane;
- wybieramy typy kasowanych plików.

Uwaga: W szczególności należy pamiętać, że wybranie optymalizacji w katalogu sieciowym lub tymczasowym (odpowiedź TAK w ostatniej linii) grozi nieodwracalnym uszkodzeniem danych zapisywanych przez innych użytkowników.

Odlokowywanie plików

Uwaga: Przed zastosowaniem *Odlokowywania plików* powinniśmy upewnić się, że żaden z pozostałych użytkowników pracujących aktualnie w sieci nie dokonuje zapisu na dysku sieciowym. GROZI TO BOWIEM NIEMOŻLIWYM DO NAPRAWIENIA USZKODZENIEM DANYCH! Cała operacja trwa do kilku sekund, po czym wszyscy mogą kontynuować pracę.

Niniejsza opcja, podobnie jak powyższa, przeznaczona jest do „naprawienia” danych w razie awarii. Otóż podczas pracy programu w sieci konieczne jest zabezpieczenie każdego pliku przed jednoczesnym dokonywaniem w nim zmian przez kilku użytkowników. Niedopuszczalne jest np. aby w tym samym czasie dwie osoby próbowały zapisać dwie różne konfiguracje tej samej kasy. Dlatego też na czas zapisu (zazwyczaj kilka do kilkunastu sekund) blokowany jest dostęp innych użytkowników do danego pliku. Druga osoba musi odczekać owe kilka sekund, ale dzięki temu eliminujemy możliwość błędu polegającego na próbie zapisania sprzecznych informacji. Informacja o „zarezerwowaniu” pliku dla danego użytkownika jest zapisywana w nagłówku pliku. Mówimy wówczas, że plik jest „zalokowany”. Następnie po dokonaniu zapisu – znacznik jest kasowany z pliku, dzięki czemu inni użytkownicy uzyskują do niego dostęp.

Może się zdarzyć, że podczas dokonywania zapisu do „zalokowanego” pliku nastąpi awaria zasilania lub inne niekontrolowane przerwania wykonania programu. W pliku zostaje znacznik uniemożliwiający korzystanie z niego. Przy próbie uruchomienia programu, wywołania modułu lub dokonania konkretnej operacji nie uda nam się otworzyć „zalokowanego” pliku. Na ekranie pojawia się komunikat, np.:

Proszę czekać !

Otwarcie: ... \CENNIK1.CNN

Jeśli powyższy komunikat jest wyświetlany przez dłuższy czas, należy przerwać operację klawiszem [Esc] (albo [Ctrl]+[Break]), a następnie skorzystać z opcji *Odlokowywanie plików*.

Uwaga: zanim przerwiemy pracę programu, należy zapamiętać (zanotować) nazwę pliku, którego nie udało się utworzyć.

Przy operacji „odlokowania” plików wskazujemy konkretny plik (nazwę wraz z pełną ścieżką dostępu), którego nie udało się utworzyć.

Raporty

Wersja demonstracyjna pozwala sporządzać raporty obejmujące okres krótszy niż 5 dni.

Opcja *Raporty* umożliwia sporządzenie wydruków z zestawieniem dokonanej sprzedaży. Są tu dostępne następujące raporty:

- 1 - Sprzedaż wg kodów (PLU)
- 2 - Pojedyncza sprzedaż (PLU)
- 3 - Cennik
- 4 - Sprzedaż wg działów
- 5 - Sprzedaż wg kasjerów
- 6 - Sprzedaż wg godzin sprzedaży
- 7 - Sprzedaż wg form płatności
- 8 - Rabaty i dopłaty
- 9 - Resztki
- K - Koniec

Dzięki powyższym raportom możemy dowiedzieć się, jak kształtowała się sprzedaż dokonana przez pojedynczą kasę lub przez wskazane przez nas kasy. Raport *Pojedyncza sprzedaż* pozwala uzyskać informacje o dowolnie wybranej pojedynczej transmisji danych z kasy. Natomiast raport *Cennik* pozwala wydrukować dowolny spośród sporządzonych cenników.

Przy sporządzaniu niektórych raportów możemy wybrać jedną z trzech form:

- maxi;
- normalny;
- mini.

Idea tych raportów jest następująca. Raporty „normalne” podają wszystkie informacje kolejno dla wszystkich kas. Korzystamy z nich, gdy interesują nas różnice w sprzedaży pomiędzy poszczególnymi kasami.

Raporty „mini” traktują układ wszystkich kas jako jedną całość - sumują odpowiednie wartości zarejestrowane przez wszystkie kasy. Innymi słowy: dane prezentowane są tak, jakbyśmy wszystkie kasy zastąpili jedną. Z tych raportów korzystamy wówczas, gdy interesuje nas sumaryczny obrót dla całego sklepu czy firmy.

Wreszcie raporty „maxi” sporządzane są w celu dokonania bardziej szczegółowej analizy. Podają bowiem dane o sprzedaży dokonanej przez poszczególne kasy, a dla każdej kasy dodatkowo podają szczegóły o kolejnych transmisjach dokonywanych w podanym przez nas okresie.

Każdy raport możemy wydrukować na drukarce, obejrzeć na ekranie lub zapisać w pliku tekstowym.

Sprzedaż wg kodów (PLU)

W przypadku, gdy prowadzimy ewidencję ilościowo - wartościową, jest to najczęściej wykonywany raport. Możemy dowiedzieć się z niego, ile sprzedaliśmy sztuk każdego z towarów.

Po wybraniu tej opcji na ekranie pojawia się lista kas. Zaznaczamy przy pomocy klawisza **[Tab]** wszystkie interesujące nas kasy, po czym akceptujemy listę przez **[Ctrl]+[Enter]**.

Następnie deklarujemy okres, którego ma dotyczyć raport (podpowiadany jest okres od początku bieżącego miesiąca), oraz wybieramy raport pełny lub skrócony.

Pełny raport dla każdego z towarów podaje następujące dane:

- stawkę VAT obowiązującą dla danego towaru;
- ilość sprzedanych sztuk towaru;
- wartość sprzedaży brutto;
- wartość sprzedaży netto;
- wartość podatku VAT;
- wartość sprzedaży brutto - „teoretyczną” , tj. wynikającą z cennika towarów;
- wartość odchylenia pomiędzy wartością sprzedaży wynikającą z cen zapisanych w cenniku a cenami, po których towar został faktycznie sprzedany.

Ponadto podsumowanie raportu podaje sumaryczną wartość sprzedaży brutto, netto i kwotę VAT w rozbiściu na poszczególne stawki VAT.

Raport skrócony - podaje te same informacje, ale sumarycznie dla każdej dokonanej transmisji - bez wyszczególniania towarów.

Pojedyncza sprzedaż (PLU)

Raport podaje informację o sprzedaży dokonanej przez jedną kasę pomiędzy kolejnymi transmisjami. Pokazuje jedną „porcję” informacji przesłaną z kasy do komputera. Jeśli dane z kasy odczytujemy raz dziennie, to słowo „transmisja” jest jednoznaczna z dzienną sprzedażą.

Po wybraniu tej opcji na ekranie ukazuje się lista kas. Wybieramy z niej tym razem jedną pozycję, podświetlając ją za pomocą strzałek i akceptując wybór przez **[F5]**. Następnie program zadaje pytanie o miesiąc, w którym nastąpiła transmisja (podpowiadany jest bieżący miesiąc), po czym wyświetla listę wszystkich transmisji dokonanych w danym miesiącu. Każda transmisja (dzienna sprzedaż) pamiętana jest jako oddzielny plik na dysku. Na liście widoczna jest data i godzina jego utworzenia (odczytania danych z kasy).

Oprócz daty i godziny utworzenia pliku na ekranie widoczne są dwie istotne informacje: „Ilość transakcji” oraz „Pozostaje”. Mają one znaczenie czysto orientacyjne. „Ilość transakcji” - to ilość sprzedanych różnych pozycji towarowych. Natomiast „Pozostaje” - to ilość pozycji wszelkich towarów, których nie udało się poprawnie zaimportować do programu *Aktyn*. Wielkości te nie dają istotnej informacji o sprzedaży. Pomogą natomiast ocenić przyczyny nieprawidłowego odczytania danych przez program *Aktyn*. W szczególności, gdy obie liczby „Ilość transakcji” oraz „Pozostaje” są sobie równe - to znaczy, że albo nie dokonywaliśmy przesłania danych do *Aktyna*, albo też przesłanie zakończyło się pełnym niepowodzeniem (być może próbowaliśmy sprzedać towar bez uprzedniego przyjęcia dostawy lub towar z innego magazynu).

Za pomocą klawisza **[F5]** wskazujemy plik zawierający interesującą nas transmisję, po czym wybieramy formę raportu - pełną lub skróconą.

Raport (zarówno w pełnej, jak i skróconej formie) podaje te same informacje, co raport *Sprzedaż wg kodów*. Jeśli transmisji danych dokonujemy dokładnie raz dziennie - raport ten jest równoważny z raportem *Sprzedaż wg kodów* sporządzonym za okres jednego dnia.

Cennik

Opcja umożliwia wydrukowanie dowolnego ze zdefiniowanych uprzednio cenników. Po wybraniu jej z menu na ekranie pojawia się okno z listą cenników. Podświetlamy interesujący nas cennik i akceptujemy wybór przez **[F5]** - „pobranie”.

Jeśli nasz cennik znajduje się w innym miejscu na dysku, niż katalog CENNIKI, możemy skorzystać z wyświetlanego okna w podobny sposób, jak z *Norton Commandera*. Dla każdego pliku wyświetlana jest jego wielkość (w bajtach) oraz data i godzina utworzenia.

Po podświetleniu odpowiedniej pozycji i wciśnięciu klawisza **[Enter]** możemy „wejść” do katalogu podrzędnego nadrzędnego, oznaczonego dwiema kropkami. Kombinacja **[Alt]+[F1]** lub **[Alt]+[F2]** pozwala wybrać inny dysk (lokalny, sieciowy lub stację dyskietek).

Uwaga: w okienku wyświetlane są jedynie katalogi oraz pliki o rozszerzeniu .cnn.

Wreszcie klawisz **[F9]** pozwala na zmienić kolejność wyświetlania plików z cennikami. Możemy wybrać sortowanie według nazwy, rozszerzenia, wielkości pliku, daty lub czasu (godziny) utworzenia.

Po wskazaniu interesującego nas cennika na ekranie pojawia się lista zawartych w nim towarów. Obok niektórych towarów może być widoczny znaczek „✓”. Możemy bowiem wydrukować cennik na dwa sposoby:

- drukujemy cennik w całości - wówczas przechodzimy dalej wciskając **[Ctrl]+[Enter]**, a następnie wybieramy opcję 3 - *Wszystkie*;
- drukujemy tylko część cennika, czyli wybrane towary; w tym celu zaznaczamy interesujące nas towary przy pomocy klawisza **[Tab]**, (nie zapominając o skasowaniu zaznaczeń przy towarach, których nie życzymy sobie na wydruku). Przy zaznaczaniu pomocny będzie „filtr” umożliwiający zaznaczanie towarów (**[Szary +]**) lub kasowanie zaznaczeń (**[Szary -]**) wg „maski”.

Analogicznie możemy zaznaczać (**[Shift]+[Szary+]**) lub kasować zaznaczenie (**[Shift]+[Szary -]**) dla wybranego działu towarowego.

Po zaznaczeniu towarów akceptujemy cennik przez **[Ctrl]+[Enter]**.

Następnie pojawia się krótkie menu, z którego wybieramy, czy cennik ma zawierać wszystkie towary, czy tylko zaznaczone. Możemy również wybrać te towary, które nie zostały zaznaczone.

Z kolejnego menu wybieramy kolejność, w jakiej poszczególne towary mają pojawić się na wydruku:

Sortowanie wg:

- 1 - Kodu numerycznego
- 2 - Kodu
- 3 – Nazwy pełnej
- 4 - Nazwy
- 5 - Typu
- K - Koniec

Ostatnia decyzja, jaka podejmujemy, to forma, w jakiej cennik ma być wydrukowany. Możemy wybrać raport:

- pełny; oprócz nazwy i kodu towaru podaje on cenę oraz dział towarowy, do którego dany towar należy.
- 2-kolumnowy - podaje jedynie kod i nazwę towaru oraz jego cenę; mniejsza ilość informacji pozwala wydrukować cennik w postaci 2 kolumn.
- 3-kolumnowy – kod, nazwa i cena towaru drukowana w trzech kolumnach, dzięki zastosowaniu drukowania w trybie zagęszczonym.

Wydruk – jak każdy inny raport – możemy skierować na drukarkę, ekran lub plik tekstowy.

Podczas edycji cennika, przed jego wydrukowaniem, mamy do dyspozycji również inne możliwości, a mianowicie:

- zmiana sposobu sortowania (kolejności wyświetlania) poszczególnych towarów według nazwy, kodu lub kodu numerycznego (zob. str. 63) – klawisz **[F2]**;
- skasowanie zaznaczeń przy tych, towarach, które są niepoprawne, tzn. posiadają kod inny, niż cyfrowy – klawisz **[F3]**;
- wyświetlanie wszystkich towarów lub tylko zaznaczonych – klawisz **[F10]**;
- utworzenie nowego cennika, zawierającego tylko zaznaczone towary – klawisz **[F4]**. Po wciśnięciu tego klawisza program zadaje pytanie o nazwę pliku, w którym ma być zapisany nowy cennik.

Sprzedaż wg działów

Raport podaje informację o wielkości sprzedaży dokonanej w poszczególnych działach towarowych. Jest to podstawowy raport sporządzany przez Użytkowników prowadzących wartościową ewidencję sprzedaży.

Po wybraniu tej opcji na ekranie pojawia się lista kas. Zaznaczamy przy pomocy klawisza [Tab] wszystkie interesujące nas kasy, po czym akceptujemy listę przez [Ctrl]+[Enter].

Następnie deklarujemy okres, którego ma dotyczyć raport (podpowiadany jest okres od początku bieżącego miesiąca), oraz wybieramy formę raportu:

- maxi;
- normalny;
- mini.

Raport „normalny” dla każdego z działów podaje ilość obrotów (paragonów zawierających towary z danego działu) oraz wartość sprzedaży towarów z danego działu. W obrębie działów raport podaje szczegółowe dane o sprzedaży dokonanej przez poszczególne kasy.

Raport „maxi” podaje dodatkowo listę wszystkich transmisji z każdej kasy, z podaniem ilości obrotów oraz wartości sprzedaży również dla każdej z dokonanych transmisji.

Raport „mini” podaje tylko sumaryczną ilość obrotów (paragonów) oraz wartość sprzedaży dokonanej w poszczególnych działach towarowych - bez podziału na kasy.

Sprzedaż wg kasjerów

Raport według kasjerów służy do kontrolowania przepływu gotówki oraz innych form płatności.

Po wybraniu tej opcji na ekranie pojawia się lista kas. Zaznaczamy przy pomocy klawisza [Tab] wszystkie interesujące nas kasy, po czym akceptujemy listę przez [Ctrl]+[Enter].

Następnie deklarujemy okres, którego ma dotyczyć raport (podpowiadany jest okres od początku bieżącego miesiąca), oraz wybieramy formę raportu:

- maxi;
- normalny;
- mini.

Dla każdej kasy, a w obrębie kasy – dla każdego kasjera raport podaje przeprowadzone przez niego operacje:

- wartość obrotów - z uwzględnieniem wprowadzonych modyfikacji (tj. rabatów i dopłat) ;
- wartość obrotów - bez uwzględnienia rabatów i dopłat;
- ilość operacji „Bez sprzedaży”;
- ilość paragonów;
- ilość zerowań kasy.

Raport „mini” podaje powyższe operacje przeprowadzone na poszczególnych kasach - bez podziału na kasjerów. Natomiast raport „maxi” - dla każdego kasjera uwzględni operacje przeprowadzone pomiędzy kolejnymi transmisjami.

Sprzedaż wg godzin sprzedaży

Raport ten pomoże zorientować się, jak wielkość sprzedaży zmienia się w zależności od pory dnia.

Po wybraniu tej opcji na ekranie pojawia się lista kas. Zaznaczamy przy pomocy klawisza [Tab] wszystkie interesujące nas kasy, po czym akceptujemy listę przez [Ctrl]+[Enter].

Następnie deklarujemy okres, którego ma dotyczyć raport (podpowiadany jest okres od początku bieżącego miesiąca), po czym pojawia się menu:

Typ grupowania:
1 - Kasa / godziny sprzedaży
2 - Godziny sprzedaży / Kasa

Wybieramy tu, w jakiej kolejności będą drukowane dane o sprzedaży. W pierwszym przypadku dane będą grupowane wg kas; dla każdej kasy uzyskamy informację, jak kształtowała się sprzedaż w przedziałach godzinowych. Wybierzemy go zatem wówczas, gdy interesuje nas, jak zmienia się ilość klientów obsługiwanych przez daną kasę. Drugą opcję wybierzemy, gdy interesują nas zmiany ilości klientów w całym sklepie. Raport ten podaje bowiem podział na przedziały godzinowe, a w obrębie każdego przedziału - wielkość sprzedaży zarejestrowanej przez poszczególne kasy.

Następnie -jak dla pozostałych raportów - wybieramy formę wydruku:

- maxi;
- normalny;
- mini.

Raport „normalny” podaje dla każdej kasy ilość i wartość transakcji zarejestrowanych w poszczególnych przedziałach czasowych lub - w zależności od wybranego typu grupowania - dla każdego przedziału czasowego ilość i sumaryczną wartość transakcji przez poszczególne kasy.

W raporcie „maxi” mamy dodatkowo podział na kolejne transmisje. Natomiast raport „mini” podaje tylko wartości obrotów zarejestrowanych w poszczególnych przedziałach zsumowane dla wszystkich kas. W przypadku grupowania *Kasa/godziny sprzedaży* raport „mini” dla każdej z kas sumuje obroty we wszystkich przedziałach.

Sprzedaż wg form płatności

Raport pozwala zorientować się, jakie formy płatności preferowane są przez klientów.

Po wybraniu tej opcji na ekranie pojawia się lista kas. Zaznaczamy przy pomocy klawisza **[Tab]** wszystkie interesujące nas kasy, po czym akceptujemy listę przez **[Ctrl]+[Enter]**.

Następnie deklarujemy okres, którego ma dotyczyć raport (podpowiadany jest okres od początku bieżącego miesiąca), po czym pojawia się menu:

Typ grupowania:
1 - Kasa / forma płatności
2 - Forma płatności / Kasa

W pierwszym przypadku dane grupowane są wg kas; dla każdej kasy uzyskamy informację, w jakich formach dokonywano zapłaty. Natomiast wybierając drugą opcję uzyskamy informację, jak dla każdej formy płatności kształtowała się wielkość zapłaty przyjętej przez poszczególne kasy.

Następnie -jak dla pozostałych raportów - wybieramy formę wydruku:

- maxi;
- normalny;
- mini.

Raport „normalny” podaje dla każdej kasy ilość transakcji oraz wartość wpłat przyjętych w poszczególnych formach lub - w zależności od wybranego typu grupowania - dla każdej formy płatności ilość transakcji i sumaryczną wartość wpłat przyjętych przez wszystkie kasy.

W raporcie „maxi” mamy dodatkowo podział na kolejne transmisje. Natomiast raport „mini” podaje tylko wartości wpłat w poszczególnych formach zsumowane dla wszystkich kas. W przypadku grupowania *Kasa/forma płatności* raport „mini” sumuje wszystkie formy płatności w obrębie każdej z kas.

Rabaty i dopłaty

Raport podaje informacje o dodatkowych operacjach, przeprowadzanych przez kasjerów - tj. o dopłatach i rabatach, czyli mówiąc ogólnie - modyfikatorach.

Po wybraniu tej opcji na ekranie pojawia się lista kas. Zaznaczamy przy pomocy klawisza **[Tab]** wszystkie interesujące nas kasy, po czym akceptujemy listę przez **[Ctrl]+[Enter]**.

Następnie deklarujemy okres, którego ma dotyczyć raport (podpowiadany jest okres od początku bieżącego miesiąca), po czym pojawia się menu:

Typ grupowania:
1 - Kasa / modyfikatory
2 - Modyfikatory / Kasa

Wybieramy tu, w jakiej kolejności będą drukowane dane o sprzedaży. W pierwszym przypadku dane będą grupowane wg kas; dla każdej kasy uzyskamy informację, jakich modyfikacji na niej użyto. Wybierzemy go zatem wówczas, gdy interesuje nas kontrola pracy sprzedawców lub kasjerów. Raport sporządzony przy pomocy drugiej opcji podaje, jak poszczególne rabaty były udzielane przez różnych kasjerów.

Następnie -jak dla pozostałych raportów - wybieramy formę wydruku:

- maxi;
- normalny;
- mini.

Raport „normalny” podaje dla każdej kasy następujące dane:

- numer modyfikatora (niestety, różne kasy oznaczają typy modyfikatorów w różny sposób, dlatego w programie *Fiskas* zmuszeni jesteśmy oznaczać je kolejnymi numerami);
- ilość rabatów udzielonych przez zastosowanie danego modyfikatora;
- sumaryczną wartość tych rabatów;
- ilość dopłat doliczonych przez zastosowanie danego modyfikatora;
- sumaryczną wartość tych dopłat.

Każdy modyfikator może być albo rabatem, albo dopłatą. Dlatego też w każdym wierszu raportu otrzymamy zera po jednej ze stron (rabatu lub dopłaty).

W przypadku drugiego typu grupowania (*Modyfikatory/Kasa*) te same informacje będą podane dla każdego modyfikatora, a w obrębie danego rabatu lub dopłaty - dla poszczególnych kas.

W raporcie „maxi” mamy dodatkowo podział na kolejne transmisje. Natomiast raport „mini” podaje tylko ilości i wartości poszczególnych rodzajów rabatów i dopłat zsumowane dla wszystkich kas. W przypadku grupowania *Kasa/forma płatności* raport „mini” sumuje wszystkie rabaty oraz wszystkie dopłaty w obrębie każdej z kas.

Resztki

Raport z *Resztek* można uzyskać po ustawieniu w *Aktywie* „trybu pracy przy imporcie z *Fiskas*” na „Resztki”. Raport pokazuje jakie towary nie zostały zaimportowane do *Aktyna*.

Uwaga: kwota podatku VAT

Przy obliczaniu podatku należnego VAT *Fiskas* stosuje nieco inną kolejność zaokrążeń, niż kasa fiskalna. Zarówno kasa, jak i *Fiskas* przechowują informację o ilości sprzedanych towarów, ich cenie netto i obowiązującej stawce podatku, jednak gromadzą ją w inny sposób.

Kasa przechowuje informacje o wartości sprzedaży opodatkowanej poszczególnymi stawkami VAT oraz o kwotach podatku obliczonego wg każdej z nich. Przy wystawieniu każdego paragonu kasa oblicza wartości podatku VAT dla towarów opodatkowanych poszczególnymi stawkami, zaokrągla je do pełnych groszy i dodaje do odpowiednich liczników.

Kasa zaokrągla zatem wartość podatku w poszczególnych stawkach **w obrębie pojedynczego paragonu**.

Kasa przechowuje informację o ilości sprzedanych towarów oraz ich cenach netto – i te wielkości program *Fiskas* odczytuje z kasy. Na tej podstawie oblicza wartość netto wszystkich sprzedanych sztuk danego towaru, a następnie wartość podatku VAT dla tego towaru. Ta wielkość jest następnie zaokrąglana do pełnych groszy. Kwota podatku VAT w danej stawce jest sumą tak obliczonych podatków „cząstkowych” od poszczególnych towarów.

Zaokrąglenie dotyczy tu zatem wartości podatku **dla wszystkich sztuk konkretnego towaru sprzedanego w danym okresie**.

Uwaga: Różnice wynikające z kolejności zaokrążeń mogą doprowadzić do rozbieżności pomiędzy kwotami podatku należnego wykazywanymi przez kasę i oraz przez raporty w *Fiskasie*. Należy pamiętać, że z punktu widzenia przepisów podatkowych obowiązująca jest dla nas kwota wynikająca z raportów wydrukowanych na tasimce kasowej.

Powyższa zasada obowiązuje zawsze – niezależnie od tego, która z dwóch wartości jest w danym przypadku obciążona większym błędem wynikającym z zaokrążeń.

Z praw statystyki wynika jednak, że zaokrąglenia powinny rozkładać się symetrycznie: część pozycji zaokrąglamy bowiem w górę, część w dół. Dlatego zaokrąglenia powinny

się wzajemnie kompensować, a różnica pomiędzy obliczonymi kwotami VAT powinna być bliska zera.

Konfiguracja programu

Po wybraniu tej opcji na ekranie pojawi się okno:

Konfiguracja programu	
Nazwa katalogu danych:	DANE\
Pieczętka firmy drukowana na dokumentach:	Delikatesy „ALICJA” Kraków, ul. Kraina Czarów 5 tel. 11-22-22, 11-99-99
Litery	ACELNOSZZ
Małe:	ą ć ę ł Ń ó ś ź ż
Duże:	Ą Ć Ę Ł Ń Ó Ś Ż Ż

Ustalamy tu następujące dane:

- Ścieżka dostępu do danych
- „Pieczętka” firmy drukowana na dokumentach, w szczególności na raportach sporządzanych przy pomocy programu - 4 linie.
- Standard zapisywania polskich liter. Możemy skorzystać z klawiszy funkcyjnych:
 - [F2] - „Mazovia” - aby przyjąć standard Mazovia jako obowiązujący w programie,
 - [F3] - „Latin” - aby przyjąć standard Latin
 - [F4] - „aAcCeE” - aby stosować zapis bez polskich liter (A zamiast Ą, E zamiast ę itd..)

Na ekranie w polu „litery” pojawiają się wówczas znaki odpowiadające polskim literom w wybranym standardzie. Jeśli wybranie [F2] - „Mazovia” ani [F3] - „Latin” nie daje pożądanego rezultatu (korzystamy z innego standardu), możemy wpisać w każdym z pól sekwencje klawiszy odpowiadające poszczególnym znakom. Możemy wreszcie zastosować standard zapisywania bez polskich liter. W tym celu korzystamy z klawisza [F4].

Różne kasy pozwalają wykorzystywać różne standardy zapisu polskich liter. I tak np. dla kas IBM Entry – należy stosować standard *Latin*, kasy PS2000 pozwalają korzystać z dowolnego standardu.

Po zaakceptowaniu ostatniego pola przez **[Enter]** powracamy do głównego menu.

Lista stawek podatkowych (03)

W programie *Fiskas* począwszy od wersji 03 dostępna jest lista stawek podatkowych. Możemy wprowadzać stawki VAT stosownie do zmieniających się przepisów.

Aby wprowadzić zmiany na liście stawek VAT, należy uruchomić opcję *Konfiguracja*, po czym wcisnąć klawisz **[F8]**. Na ekranie pojawia się wówczas komunikat ostrzegający o konsekwencjach ewentualnego błędu w tabeli podatków.

Uwaga: dane dotyczące stawek podatkowych należy wprowadzać bardzo uważnie. Po zatwierdzeniu listy podatków modyfikacja raz wprowadzonych stawek jest już niemożliwa.

Jeśli na pytanie *Kontynuujesz?* odpowiemy „TAK”, na ekranie pojawi się lista obowiązujących stawek VAT:

Wartość stawki VAT:	Opis dla użytkownika:	Status:
0	00%	ZWL AKTYWNA
1	22%	AKTYWNA
2	07%	7% AKTYWNA
3	00%	0% AKTYWNA
4	00%	NIEAKTYWNA
5	00%	NIEAKTYWNA
6	00%	NIEAKTYWNA
7	00%	NIEAKTYWNA
8	00%	NIEAKTYWNA
9	00%	NIEAKTYWNA

Pierwsze cztery stawki (22%, 7%, 0% oraz *Zwolniony*) są oznaczone jako *Aktywne*. Są to stawki podstawowe, nie można ich modyfikować.

Natomiast w przypadku wprowadzenia nowej stawki, różnej od powyższych czterech, możemy ją wprowadzić do programu w następujący sposób:

Podświetlamy na liście stawek podatkowych pierwszą ze stawek *nieaktywnych*, po czym wciskamy klawisz **[Enter]**. W okienku dotyczącym wybranej stawki VAT ustalamy trzy parametry:

- wartość stawki VAT, wyrażoną w procentach;
- opis stawki, drukowany np. w „tabelce VAT”, w nagłówku raportu itp., Najczęściej jest to procentowa wartość stawki lub np. tekst „ZWL” dla stawki „zwolniony”.
- status – określa on, czy dana stawka jest używana, czy też nie. W polu *Status* możemy wybrać:
 - **nieaktywna**: stawka, która jeszcze nie obowiązuje, jest może być zatem dowolnie zmieniana – do momentu, kiedy uzyska status *aktywna*
 - **aktywna**: obowiązująca przy wystawianiu dokumentów i sporządzaniu raportów. Dla stawki *aktywnej* możliwa jest tylko jedna zmiana: w chwili, gdy przestanie ona obowiązywać, możemy zmienić jej status na *archiwalna*.
 - **archiwalna** : oznacza stawkę, która przestała już obowiązywać; występuje tylko w dokumentach archiwalnych (z tego też powodu nie można jej skasować).

Uwaga: w polu *opis* należy wpisać procentową wartość stawki VAT, (ewentualnie w przypadku stawek zerowych np. litery *ZWL* na określenie stawki *zwolniony*). Inne wykorzystanie pola *opis* może doprowadzić do nieprawidłowej prezentacji danych lub do niezgodnego z przepisami wyglądu dokumentów drukowanych w programie.

Aby zatem wprowadzić nową stawkę, należy wpisać jej wartość procentową, odpowiedni opis oraz zmienić jej status na *aktywna*.

Po wprowadzeniu wszystkich nowych stawek zatwierdzamy listę przez **[Ctrl]+[Enter]**, a następnie zatwierdzenie pola *OK*. Od tego momentu niemożliwa jest modyfikacja wprowadzonych stawek VAT.

Uwaga: Po zatwierdzeniu listy stawek podatkowych dopuszczalna jest jedynie zmiana statusu dopisanej stawki na *archiwalna* (taką zmianę przeprowadzimy, gdy dana stawka przestanie obowiązywać). W miarę wolnych miejsc możemy też dopisać do listy nowe stawki VAT.

Podsumowując:

1. W dniu, w którym zaczyna obowiązywać nowa stawka, wprowadzamy jej wartość oraz opis i zmieniamy status na *aktywna*. Staje się ona dostępna przy wystawianiu dokumentów.
2. Gdy stawka przestaje obowiązywać, zmieniamy jej status na *archiwalna*. Od tego momentu nie możemy jej zastosować przy wystawianiu nowych dokumentów. Jest natomiast widoczna przy tworzeniu raportów (obejmujących okres obowiązywania tej stawki) oraz drukowaniu dokumentów archiwalnych

Użytkownicy

Program *Fiskas* - podobnie jak każdy program z rodziny *Akty*, jest zabezpieczony przed dostępem niepowołanych osób. W tym celu każdy z użytkowników posiada swój identyfikator i hasło. Uprawnienia wszystkich użytkowników są jednakowe. Menu *Użytkownicy* zawiera tylko dwie opcje:

1 - Przegląd
2 - Zmiana hasła
K - Koniec

Opcja *Przegląd* służy do sporządzenia spisu użytkowników. Każdy z nich może zdefiniować, a następnie zmienić swoje hasło – do tego celu służy opcja *Zmiana hasła*.

Przegląd

Po wybraniu opcji *Przegląd* na ekranie pojawia się lista użytkowników. Przy pierwszym uruchomieniu zawiera ona jedną pozycję:

Szukaj nazwiska:		
Ident.	Nazwisko	Imię
FISKAS	Pierwszy użytkownik	

Po pierwszym uruchomieniu program nie odnalazł listy użytkowników, utworzył zatem nową listę dopisując do niej pierwszego użytkownika, tj. samego siebie. Hasło tego użytkownika jest puste, w polu *Hasło* wystarczy zatem wcisnąć **[Enter]**. Pracę powinniśmy zacząć od uzupełnienia listy osób uprawnionych do korzystania z programu.

Aby wpisać nowego użytkownika, wciskamy klawisz **[Ins]**. Pojawia się wówczas ramka, w której wpisujemy krótki identyfikator (po którym program będzie rozpoznawał nowego użytkownika) oraz imię i nazwisko. Hasło każdego nowo wpisanego użytkownika jest puste – do momentu, gdy dokona on zmiany swego hasła.

Aby zmienić dane dotyczące użytkownika, podświetlamy go za pomocą strzałek i wciskamy klawisz **[Enter]**, po czym dokonujemy niezbędnych zmian w analogicznej ramce. Aby usunąć użytkownika z listy, zamiast **[Enter]** wciskamy klawisz **[Del]**.

Zmiana hasła

Przy uruchomieniu programu podajemy swój identyfikator i hasło. Program pamięta identyfikator aktualnie pracującego użytkownika. Może on zmienić swoje hasło. Zmiana hasła jest bardzo prosta: podajemy najpierw stare hasło (dla nowego użytkownika z pustym hasłem wystarczy wcisnąć **[Enter]**), po czym dwukrotnie wpisujemy nowe hasło.

Powtórne podanie hasła ma na celu uniknięcie pomyłki przy wpisywaniu go z klawiatury, ponieważ hasło nigdy nie pojawia się na ekranie.

Programowanie cennika

Aby rozpocząć sprzedaż z rejestracją ilościowo - wartościową przy użyciu kasy, musi ona zawierać cennik towarów. Przygotowanie takiego cennika przy użyciu samej kasy jest dość pracochłonne i wymaga zaawansowanej znajomości obsługi samej kasy.

Znacznie szybciej i wygodniej (choćby z tego powodu, że możemy posługiwać się alfanumeryczną klawiaturą) możemy przygotować cennik towarów przy pomocy programu.

Aby sporządzić nowy cennik, należy:

1. sporządzić listę towarów,
2. przydzielić poszczególne towary do działów;
3. przyporządkować im właściwe ceny i stopy podatkowe oraz opcje obowiązujące przy sprzedaży danego towaru.

Znacznym ułatwieniem jest fakt, że standardowy cennik w programie *Fiskas* oraz cennik (katalog towarów) w programie *Aktyn 4.5* – to ten sam plik na dysku. Jest to plik **TOWARY.CNN**. Ceny detaliczne, jakie zostały zadeklarowane w programie *Aktyn*, będą widniały w cenniku tworzonym przez program *Fiskas*. Odwrotnie, wszystkie zmiany w cenniku wprowadzone w *Fiskasie* będą również widoczne w *Aktynie*.

Uwaga: Dotyczy to wyłącznie cennika *towary.cnn*; inne cenniki są tworzone wyłącznie na użytek programu *Fiskas*.

Po wybraniu opcji *Programowanie cennika* na ekranie pojawia się okno z listą kas. Zaznaczamy te kasy, dla których przeznaczony będzie cennik. Zaznaczanie i kasowanie zaznażeń odbywa się za pomocą klawisza [Tab].

Uwaga: Pamiętajmy, że możemy zaznaczyć wyłącznie kasy tego samego typu. Postać cennika zależy bowiem od modelu kasy.

Np. cennik przeznaczony dla kasy PS2000 zawiera informację o kodach połączonych (tandem PLU), o stanach magazynowych - niemożliwych do ustawienia w kasie MAŁA. Jeśli wybierzemy kasy różnego typu, program nie dopuści nas do edycji cennika.

Po zaznaczeniu kas akceptujemy wybór wciskając **[Ctrl]+[Enter]**. Na ekranie pojawia się okno z listą cenników (możemy bowiem sporządzić wiele różnych cenników, np. dla różnych stoisk branżowych w naszym sklepie, okresowe cenniki z cenami promocyjnymi, cennik z dodatkową marżą nocną itp.). Standardowo plik zawierający cennik otrzymuje rozszerzenie .CNN. Wszystkie cenniki przechowywane są w kartotece CENNIKI.

Z listy wybieramy żądany cennik - podświetlany go za pomocą kursora i wybieramy klawiszem **[F5]** - „pobranie”. Jeśli lista cenników jest długa, możemy wybrać najwygodniejszą dla nas kolejność wyświetlania, korzystając z klawisza **[F2]** - „sortowanie”. Mamy do wyboru sortowanie wg nazwy pliku, rozszerzenia, wielkości, daty oraz czasu utworzenia.

Ponadto, podczas wyświetlania listy cenników możemy utworzyć nowy cennik (klawisz **[Ins]**) lub skasować podświetlony cennik (klawisz **[Del]**).

Jeśli korzystamy z programu *Aktyn*, na liście znajduje się wspomniany cennik *towary.cnn*. Jeśli nie – na początku pracy kartoteka CENNIKI jest pusta, korzystamy więc z klawisza **[Ins]**, aby zapisać pierwszy cennik. Program prosi o podanie nazwy nowego cennika. Otrzymuje on wpisaną przez nas nazwę i rozszerzenie .cnn . Na ekranie pojawi się cennik towarów, który również jest jeszcze pusty.

1. Dopisanie nowych towarów

Wciskamy klawisz **[Ins]** - „dodanie”, po czym pojawia się okno z napisem „towar zostanie dodany”. Wpisujemy w niej cyfrowy kod towaru, jego nazwę, cenę oraz szereg innych informacji. Szczegółowa postać tego okna zależy od modelu kasy - jego opis znajdziemy w dodatku poświęconym konkretnemu modelowi kasy.

2. Kasowanie zbędnych towarów z cennika

Podświetlamy zbędny towar kursorem i wciskamy klawisz **[Del]** - „kasowanie”. Przed skasowaniem program wyświetli okno z danymi o towarze i poprosi o potwierdzenie naszej decyzji klawiszem **[Enter]**.

3. Ustalanie cen i podatku

Uwaga: Użytkownicy programu *Aktyn* mogą wstępnie przygotować cennik – czyli katalog towarów, a następnie uzupełnić potrzebne dane w programie *Fiskas. Aktyn* umożliwiała też korelację gotowego cennika z aktualnymi cenami detalicznymi towarów znajdujących się w magazynie.

Może się jednak zdarzyć, że gotowy cennik zawiera aktualną listę towarów, ale nieaktualne ceny. Aby ustalić właściwe ceny, możemy wpisać je „ręcznie”, wybierając każdy towar

klawiszem [Enter] - „zmiana”. Możemy też skorzystać z automatycznej precyzji, o czym za chwilę.

Uwaga: Różne kasy przechowują nazwy o różnych długościach. Program kontroluje długość nazwy przy sporządzaniu cennika dla konkretnego modelu kasy.

Jeśli przy sporządzaniu cennika podświetlimy towar przy pomocy klawisza [Enter], po czym program nie pozwoli nam zaakceptować już istniejącej nazwy – oznacza to, że jest ona zbyt długa dla danej kasy.

Jeśli nie skrócimy „zbyt długich” nazw, do kasy zostaną przesłane tylko ich początkowe znaki. W ten sposób np. dla kasy CR-280 (przechowującej 8-znakową nazwę) zamiast trzech różnych pozycji:

11111 śmietana 18%
11112 śmietana 16%
11113 śmietana 12%

otrzymamy po przesłaniu cennika trzy pozycje o różnych kodach, ale tej samej nazwie:

11111 śmietana
11112 śmietana
11113 śmietana

Kasy posiadające homologację na rok 2001 wymagają unikalnych nazw towarów. W cenniku dołożono klawisz [F1=spr. nazwy] umożliwiający sprawdzenie unikalności nazw towarów. Jeżeli w cenniku występują towary o takich samych nazwach, nazwa każdego następnego towaru zostanie zmieniona poprzez dodanie kolejnej cyfry w przedziale od 1 – 9.

4. Edycja katalogu towarów z *Aktyna*

Przeglądając cennik towarów przeznaczony dla kasy mamy również dostęp do danych widocznych w cenniku (katalogu towarów) sporządzanym w programie *Aktyn*.

Wciśnięcie klawisza [F8] podczas edycji cennika spowoduje wyświetlenie okna znanego z programu *Aktyn* (zob. *Podręcznik użytkownika*, rozdział *Dodatki*). Jeśli edytujemy cennik o nazwie *towary.cnn*, zmiany dokonane w tym oknie będą widoczne również w programie *Aktyn*.

W cenniku (katalogu towarów) w *Aktynie* mamy możliwość zdefiniowania nazwy złożonej z 30 znaków. Natomiast nazwy, którymi operują różne typy kas, są znacznie krótsze.

Dlatego ten sam towar może mieć różne nazwy: pełną – na użytek *Aktyna*, oraz skróconą – przesyłaną do kasy.

Uwaga: Nazwa pełna (wpisana w oknie „aktywnym” – wywoływanym przez [F8]) nie jest umieszczana automatycznie w oknie „fiskasowym” (widocznym po wciśnięciu [Enter]) i odwrotnie.

Podobna uwaga dotyczy stawek podatku. Mianowicie dopisując (w programie *Fiskas*) nowy towar do cennika ustalamy stawkę podatku obowiązującego przy sprzedaży. Jednocześnie ta sama wartość umieszczana jest w oknie, które zawiera dane wykorzystywane przez program *Aktyn*, jako *Podatek przy zakupie*.

Przy pomocy przeceny możemy zmienić podatek obowiązujący przy sprzedaży; nie możemy natomiast zmienić podatku obowiązującego przy zakupie – tę wartość możemy zmodyfikować tylko w programie *Aktyn*.

Przy przeglądaniu listy towarów będą pomocne dodatkowe klawisze zmieniające sposób wyświetlania towarów:

[F10] - „filtr” - wciskając ten klawisz zmieniamy sposób wyświetlania towarów: początkowo na ekranie widoczne są wszystkie towary, po wciśnięciu **[F10]** pojawiają się tylko zaznaczone, po kolejnym wciśnięciu – niezaznaczone, a następnie znów wszystkie towary z cennika.

[F2] – „sortowanie wg kodu, nazwy, lub kodu numerycznego” - za pomocą tego klawisza możemy zmienić sposób sortowania (kolejność wyświetlania) towarów. Towary, początkowo sortowane wg kodu, po wciśnięciu **[F2]** ustawiają się w kolejności wg nazwy, następnie wg kodu numerycznego i w końcu wg kodu.

Czym różni się sortowanie wg kodu i wg kodu numerycznego? Wyjaśnia to poniższy przykład:

wg kodu:	wg kodu numerycznego:
1	1
10	2
100	9
2	10
205	25
25	100
9	205

Otóż pole *kod* może być traktowane jako ciąg znaków lub jako liczba. W pierwszym przypadku (wg kodu) kolejność wyświetlania zależy od „alfabetycznej” kolejności cyfr składających się na kod (lewa kolumna). W drugim przypadku (wg kodu numerycznego) kody uszeregowane są rosnąco jako liczby (prawa kolumna).

Ponadto podczas tworzenia cennika mamy do dyspozycji następujące funkcje:

[F4] – utworzenie nowego cennika, zawierającego tylko zaznaczone towary. Po wciśnięciu tego klawisza program zadaje pytanie o nazwę pliku, w którym ma być zapisany nowy cennik.

[F3] – skasowanie zaznaczenia towarów o niepoprawnym kodzie. Kasa operuje wyłącznie kodami złożonymi z cyfr. Kody literowe nie mogą być przesłane do kasy. Niedopuszczalne jest również, aby w cenniku znalazły się dwa kody różniące się tylko zerami na początku. Niemożliwe jest przesłanie do kasy np. towarów o kodach 123, 0123 oraz 00000123. Zostaną one przez kasę potraktowane jako ten sam kod. Dlatego po wciśnięciu klawisza **[F3]** na liście pozostanie zaznaczony tylko jeden z nich.

[F9] – wykonanie przeceny – patrz poniższy podrozdział.

Po sporządzeniu cennika lub wprowadzeniu w nim koniecznych zmian akceptujemy go wciskając **[Ctrl]+[Enter]**.

Przecena

Przecena służy do zmiany cen określonej grupy towarów lub podatku obowiązującego przy jej sprzedaży. Możemy np. dokonać przeceny jednej grupy o 10 %, innej o 20 % itd. Możliwa jest również zmiana podatku (w ten sposób reagujemy np. na zmianę przepisów dotyczących opodatkowania towarów lub po prostu poprawiamy błędny zapis). Przecena dotyczy tylko tych towarów, które są aktualnie zaznaczone - obok ich nazwy widnieje na ekranie znacznik „✓”

Przed przystąpieniem do przeceny zaznaczamy wszystkie towary, których cenę chcemy zmienić (jak zaznaczyć grupę towarów, podpowiadamy w następnym podrozdziale). Po zaznaczeniu wszystkich towarów wciskamy **[F9]** - „przecena”. Na ekranie pojawia się okno:

Operacje wykonywane na zaznaczonych towarach			
Zmiana cen:	T TAK NIE	o:	10.00%
Zmiana podatku:	N TAK NIE	na:	22%
Zaokrąglenie ceny:		0,01	
			[OK]

Jak widać, dla zaznaczonych towarów możemy dokonać:

- zmiany cen - proporcjonalnej, tj. o określony procent w górę lub w dół.
- zmiany podatku - wszystkie zaznaczone towary otrzymają wpisaną przez nas stawkę podatku VAT.

Wybieramy jedną lub obie opcje, wskazując dla każdej z nich odpowiednio TAK lub NIE. W przypadku przeceny wpisujemy dodatkowo wielkość tej przeceny, czyli odpowiadamy na pytanie „o jaki procent zmienić ceny zaznaczonych towarów”.

Uwaga: Przecena w sensie potocznym - to zmniejszenie ceny, np. o 10 %. W programie przecena o 10% - to zwiększenie ceny o 10%. Aby cena w cenniku została zmniejszona, musimy zadeklarować ujemną zmianę, np. -10 %.

(Dokonując zmniejszenia ceny najpierw wpisujemy liczbę, a następnie znak minus.)

W przypadku zmiany podatku wpisujemy po prostu nową stawkę VAT, jaka ma obowiązywać dla zaznaczonych towarów.

Zaakceptowanie okna przez wciśnięcie **[Enter]** w polu *OK* powoduje rozpoczęcie przeceny.

Uwaga: W niektórych kasach (IBM Entry, NCR, opcjonalnie PS2000) stawka podatku jest obowiązująca nie dla pojedynczego towaru, ale dla całego działu. W takim przypadku korzystając z przeceny nie należy dokonywać zmiany podatku.

Zaznaczanie towarów

Podczas zaznaczania towarów korzystamy z klawiszy:

[Tab] - aby zaznaczyć pojedynczy towar;

[Szary +] - aby zaznaczyć więcej towarów;

[Szary -] - aby anulować zaznaczenie towarów należących do wskazanej grupy;

Po wciśnięciu jednego z szarych klawiszy ukazuje się menu:

1 - Wg działu
2 - Wg statusu
3 - Wg kodu
4 - Wg nazwy
K - Koniec

- z którego wybieramy, jak ma odbyć się zaznaczanie:

Wg działu - aby zaznaczyć towary wg działu, wpisujemy numer działu, który chcemy zaznaczyć; pozostawienie zer spowoduje zaznaczenie wszystkich towarów.

Wg statusu - tu z kolei wpisujemy trzyliterowe oznaczenie „statusu”. Zaznaczymy w ten sposób wszystkie towary o wybranym przez nas statusie. Pozostawienie „maski” złożonej ze znaków zapytania spowoduje zaznaczenie wszystkich towarów.

Wg kodu - jeśli kod towaru jest logicznie skonstruowany, zaznaczanie wg kodu daje możliwość wybierania pewnych grup towarów, w zależności od tego, co oznacza dana litera kodu. Zaakceptowanie „maski” złożonej ze znaków zapytania spowoduje zaznaczenie wszystkich towarów. Jeśli zastąpimy jeden lub więcej znaków zapytania literami - zaznaczymy wszystkie towary, których kod jest zgodny z wpisaną „maską”. Np. po wpisaniu:

84????????6?

zostaną zaznaczone wszystkie towary, których kod zaczyna się od sekwencji 84, a na przedostatniej pozycji występuje cyfra 6.

Wg nazwy - przy zaznaczaniu towarów wg nazwy obowiązują te same zasady, co podczas zaznaczania wg kodów.

Przy zaznaczonych towarach prawej stronie okna pojawia się wskaźnik „✓”.

Towary zaznaczamy nie tylko w celu dokonania preceny. Będziemy to robić również przed ostatecznym wysłaniem cennika do kasy. W cenniku pamiętanym przez kasę znajdują się tylko te spośród towarów znajdujących się w cenniku, które zostaną zaznaczone. Program pamięta, które towary zostały zaznaczone, a które nie, dlatego przed wysłaniem cennika do kasy skontrolujemy wszystkie zaznaczenia.

Umowne oznaczenia towarów występujących w cenniku (status)

W zależności od tego, w jaki sposób towar pojawił się w cenniku, na ekranie w rubryce „status” pojawia się odpowiedni skrót. Ma on jedynie znaczenie orientacyjne, może pomóc przy sporządzaniu obszernych cenników, gdy ceny towarów ustalamy w różny sposób. Oto lista możliwych skrótów:

CNN - towar był już w cenniku, który został przeczytany z dysku;

IMP - towar był już w cenniku, który został odczytany (zaimportowany) z kasy;

INS - towar dopisany z klawiatury;

CPY - towar skopiowany z innego cennika;

EDT - towar którego dane zostały zmienione „ręcznie” - po wybraniu klawiszem **[Enter]**;

PRC - towar, którego cena została zmieniona na drodze automatycznej przeceny;

OPC – towar, którego „opcje” zostały ustawione identycznie jak parametry podświetlonej pozycji;

NNN – towar, którego nazwę sprawdzono

W momencie wysłania cennika do kasy każdy towar otrzymuje status CNN.

Wyświetlanie „statusu” ma nie tylko charakter informacyjny. Wykorzystując mechanizm zaznaczania towarów wg statusu możemy ułatwić sobie edycję cennika oraz jego przesłanie do kasy. Zwróćmy tu uwagę na jeden ze sposobów wykorzystania pojęcia statusu.

Wyobraźmy sobie, że korzystamy z kasy PS2000, w której umieściliśmy cennik składający się z pięciu tysięcy towarów. Sporządzenie tego cennika zabrało nam sporo czasu, transmisja do kasy trwa również kilka, a nawet kilkanaście minut. Po pewnym czasie otrzymujemy nową dostawę, w której znalazło się pięć nowych towarów, a ceny pięciu innych uległy zmianie. Szybko aktualizujemy cennik, po czym korzystamy z zaznaczania wg statusu:

1. Wciskamy **[Shift]+[Szary +]** i akceptujemy „maskę” złożoną z samych znaków zapytania. W ten sposób zaznaczyliśmy wszystkie towary w cenniku.
2. Wciskamy **[Shift]+[Szary -]** w polu *maska* wpisując CNN. Znacznik przy towarach o statusie CNN (czyli tych, które zostały nie zmienione) został skasowany. Zaznaczone są w tym momencie tylko towary „nowe” i te, których ceny uległy zmianie.

3. Eksportujemy cennik do kasy. Ponieważ zaznaczyliśmy tylko 10 towarów, transmisja trwa bardzo krótko. Czas transmisji praktycznie nie powinna zakłócić pracy sprzedawcy. Pięć nowych towarów zostanie dopisanych do cennika, natomiast ceny pięciu pozostałych będą zmienione.

Uwaga: Przed przesłaniem nowego cennika do kasy prosimy zapoznać się z uwagami zawartymi w następnym rozdziale.

Eksport cennika do kasy

Wersja demonstracyjna pozwala przesłać do kasy cennik składający się co najwyżej z 5 towarów.

Program umożliwia przesłanie dowolnie wybranego cennika (lub jego części, tj. zaznaczonych towarów) do dowolnie wybranej kasy. W ten sposób np. kasa na stoisku spożywczym otrzyma cennik jednego asortymentu (spożywczego), kasa na stoisku chemicznym – innego (proszki, kosmetyki). Możliwe jest również przesłanie tego samego cennika do wielu kas – np. kilku kas wspólnie obsługujących dział spożywczy. Jest to oczywiście możliwe tylko wtedy, gdy wszystkie kasy są aktualnie połączone z komputerem – i to zgodnie z zadeklarowaną konfiguracją, a więc za pośrednictwem właściwego złącza (portu).

Aby przesłać cennik do kasy, po wybraniu opcji *Programowanie cennika* należy:

- zaznaczyć kasy, do których chcemy go przesłać (muszą to być kasy tego samego typu);
- wybrać żądany cennik z listy;
- zaznaczyć te towary, które chcemy umieścić w nowym cenniku;
- po zaakceptowaniu cennika przez **[Ctrl]+[Enter]** - wybrać sposób jego przesłania:

1 - Eksport cennika z importem danych
2 - Eksport cennika bez importu danych
3 - Kasowanie towarów z cennika
K - Powrót

Pierwsza z opcji oznacza odczytanie z kasy danych o dokonanej sprzedaży, a następnie wysłanie nowego cennika. Druga z kolei - to tylko wysłanie cennika bez uprzedniego odczytywania danych o sprzedaży. Ostatnia opcja - możliwa do przeprowadzenia tylko dla niektórych modeli kas (np. PS2000) - oznacza kasowanie zaznaczonych przez nas towarów z cennika pamiętanego przez kasę.

Uwaga: Przy normalnej pracy nie zalecamy korzystania z drugiej opcji (*Eksport cennika bez importu danych*). Tylko eksport cennika z jednoczesnym importem danych o sprzedaży zapewnia bowiem pełne bezpieczeństwo danych.

Niektóre kasy wymagają, aby przed wysłaniem nowego cennika dokonać importu danych o sprzedaży (w przeciwnym razie przesłanie cennika jest niemożliwe).

Dla innych kas możliwe jest zapisanie nowego cennika bez odczytania danych o sprzedaży. Zachodzą jednak przypadki (np. PS2000 ze starszymi wersjami EPROM-u), gdy kasa umożliwia zapisanie nowego cennika, zerując jednak niektóre liczniki sprzedaży. Prowadzi to do zafałszowania niektórych raportów.

W tej sytuacji zalecamy korzystanie z drugiej opcji tylko w przypadku wysyłania pierwszego cennika (wiemy wówczas, że liczniki sprzedaży są wyzerowane).

Uwaga: Ponieważ różne kasy zachowują się w różny sposób, prosimy o szczególną uwagę przy podejmowaniu decyzji o sposobie przesłania cennika.

Następnie program poprosi nas o przygotowanie kasy do komunikacji, po czym przystąpi do nawiązywania łączności.

W tym momencie mogą pojawić się dodatkowe pytania o sposób przeprowadzenia eksportu, specyficzne dla wybranego modelu kasy.

Po prawidłowym przesłaniu cennika na ekranie pojawia się komunikat:

Eksport zakończony sukcesem

Jeśli natomiast podczas transmisji wystąpiły jakieś trudności, pojawia się komunikat:

Eksport zakończony porażką

W takim przypadku należy sprawdzić, czy:

- kasa jest właściwie połączona z komputerem;
- kasa jest włączona i w jej zamku tkwi odpowiedni klucz;
- właściwie przyporządkowane są numery kas i kas nadrzędnych w sieci;
- wybrana przez nas opcja przesłania cennika jest dostępna dla danego modelu kasy;
- program komunikacyjny został prawidłowo zainstalowany.

Uwaga: w cenniku przesłanym do kasy znajdują się tylko zaznaczone towary !

Odczyt danych z kasy

Opcja ta umożliwia :

- odczytanie sprzedaży zarejestrowanej przez dowolną kasę lub kilka kas;
- odczytanie cennika z dowolnej kasy.

Wersja demonstracyjna pozwala odczytać z kasy cennik oraz dane o sprzedaży dotyczące co najwyżej 5 towarów.

Odczytanie danych o sprzedaży

Zasadniczo import danych należy wykonać na koniec każdego dnia. Nie ma jednak żadnych przeszkód, aby robić to kilkakrotnie w ciągu dnia, np. na koniec zmiany. Należy jednak pamiętać, że operacja importu sprzedaży z kasy komputera powoduje wyzerowanie kasy.

Najwygodniejsze wydaje się dokonywanie rutynowo na koniec dnia następujących czynności:

- import danych z kasy do programu Fiskas
- dokonanie zapisu w pamięci fiskalnej

Jedynym ograniczeniem co do częstotliwości dotyczy dokonywania zapisu fiskalnego i obowiązuje wszystkich Użytkowników rejestrujących sprzedaż za pomocą pamięci fiskalnej. Stosowne rozporządzenie Ministra Finansów mówi o obowiązku dokonywania zapisu fiskalnego dokładnie raz dziennie, po zakończeniu dziennej sprzedaży.

Podobnie jak w przypadku wysyłania cennika, możliwe jest odczytanie danych o sprzedaży dokonanej na kilku kasach. Jest to oczywiście możliwe tylko wtedy, gdy wszystkie kasy są aktualnie połączone z komputerem – i to zgodnie z zadeklarowaną konfiguracją, a więc za pośrednictwem właściwego złącza (portu).

Wybieramy pierwszą z opcji *Odczyt danych z kasy*, po czym pojawia się lista kas. Te kasy, z których chcemy odczytać dane o sprzedaży, zaznaczamy klawiszem [Tab].

Po zaakceptowaniu listy kas przez wciśnięcie [Ctrl]+[Enter] program przystępuje do odczytywania danych kolejno ze wskazanych kas.

Ważne dla Użytkowników kas PS2000:

Program Fiskas korzysta z raportów rejestrujących wielkości narastająco. Chodzi tu o opisane w dokumentacji kasy raporty typu Z2 oznaczone numerami: 2, 13, 21, 22, 31, 41. Są one wykonywane z kluczem w pozycji Z, a sekwencja wywołująca każdy z nich kończy się wciśnięciem klawisza [Ogółem]. Po dokonaniu Importu danych z kasy raporty te są automatycznie zerowane.

NIEDOPUSZCZALNE JEST ICH WYZEROWANIE Z POZIOMU KASY! (tj. wywołanie danego raportu z klawiszem w pozycji „Z”). Wyzerowanie tych liczników w kasie spowoduje bowiem utratę danych, które są niezbędne do tworzenia raportów w programie Fiskas.

Program w obecnej wersji nie rozpoznaje form płatności. Każdy paragon po zaimportowaniu do *Aktyna* jest widoczny jako paragon zapłacony gotówką. Problemem rozróżniania form płatności za paragon (inne formy płatności są wciąż rzadko stosowane) zajmiemy się w dalszej pracy nad udoskonaleniem programu.

Uwaga: Jeśli dane o sprzedaży zarejestrowanej przez kasy chcemy uwzględnić w programie *Akty*, transmisja z kasy do *Fiskasa*, oraz z *Fiskasa* do *Aktyna* powinna być przeprowadzona w tym samym dniu, w którym dokonano sprzedaży.

Import cennika z kasy

Opcja ta umożliwia odczytanie cennika z dowolnej kasy i zapisanie go na dysku w katalogu CENNIKI. Dzięki temu możemy przesłać cennik z kasy do kasy - nawet wówczas, gdy nie mamy go na dysku. Zaimportowanie cennika i możliwość obejrzenia go na ekranie ułatwi także kontrolę poprawności tworzonych cenników.

Wybieramy zatem opcję *Import cennika z kasy*. Na ekranie pojawia się lista kas. Wybieramy z niej interesującą nas kasę przy pomocy klawisza [F5] - „wybierz”, po czym wpisujemy nazwę, pod jaką cennik ma zostać zapisany na dysku. Następnie program przystępuje do nawiązania łączności ze wskazaną kasą.

Pomyślnie odczytany cennik możemy następnie obejrzeć lub/i zmodyfikować korzystając z opcji *Programowanie cennika*.

WSPÓŁPRACA PROGRAMU Z RÓŻNYMI MODELAMI KAS

Program *Fiskas* jest dostępny w konfiguracji przystosowanej do współpracy z konkretnym modelem kasy. Poszczególne elementy programu (zasadniczy program *fiskas.exe*, konfigurowanie kas, moduł raportowy, moduł przygotowania cennika oraz program komunikacyjny) zostały przygotowane tak, aby zapewnić prawidłową współpracę z konkretnym modelem kasy. W takiej też konfiguracji zestaw, który otrzymujecie Państwo na dyskietkach instalacyjnych, został przetestowany.

Jeśli program zainstalowany na jednym komputerze ma współpracować z różnymi modelami kas, zalecamy zainstalowanie go w następujący sposób.

Program dla jednego modelu kasy

1. Program *Fiskas* w wersji dla pierwszej kasy (powiedzmy PS2000) instalujemy w katalogu:

C:\AKTYN30

2. Dokonujemy autoryzacji programu, umieszczając „żeton” w katalogu C:\AKTYN30. Program korzysta z danych zapisanych w standardowym katalogu DANE, umieszczonym wewnątrz katalogu AKTYN30.

Program dla kolejnego modelu kasy:

1. Instalujemy przy pomocy dyskietki instalacyjnej program w wersji dla drugiego modelu kasy (powiedzmy dla kasy AP 190F). Przy instalacji podaliśmy jednak inną nazwę katalogu docelowego, np.:

C:\FISKASAP

2. W katalogu FISKASAP umieszczamy również „żeton”, czyli autoryzację programu.
3. W konfiguracji programu *Fiskas* (zob. str. 55) w polu *Nazwa katalogu danych* umieszczamy nazwę katalogu, w którym znajdują się już dane podchodzące z programu *Aktyn* oraz z programu *Fiskas* dla kasy PS2000. Jest to katalog:

C:\AKTYN30\DANE

Dzięki temu obie wersje programu będą korzystać z tych samych danych, pracując jednocześnie w takiej konfiguracji, w jakiej zostały przetestowane.